

آرشیو

فصلنامه علمی - دانشجویی مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا (س)

سال چهارم، شماره اول (پیاپی ۱۴ و ۱۵)، تابستان و پاییز ۹۶

سخن سردبیر / ۲

مدیریت و حفاظت منابع اطلاعاتی در آرشیو وب / ۳

مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی / ۲۰

بازدید دانشجویان کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی / ۲۳

معرفی انتشارات کتابخانه مجلس در سال‌های ۹۵-۹۶ / ۲۶

مصاحبه با آقای دکتر فریدون آزاده / ۲۸

گزارش بازدید دانشجویان مطالعات آرشیوی (ورودی ۹۵) دانشگاه الزهرا(س)

از کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی / ۳۰

دغدغه من؛ سهولت در دسترسی به اسناد هم‌صحبتی دلنشین با جناب آقای

دکتر ططری / ۳۶

معرفی سایت کتابخانه، موزه، مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی / ۳۸

معرفی وب‌سایت آرشیو پارلمان انگلستان / ۴۰

یک آرشیویست باید بداند: چاپ سنگی چیست؟ / ۴۲

تابستان به روایت اسناد / ۴۵

به بهانه میلاد از به دستمان رسید؛ پلان مجموعه حرم امام رضا(ع) و اماکن متصل /

۴۷

صاحب امتیاز: انجمن علمی - دانشجویی مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهرا(س)

زیرنظر: اداره کل امور فرهنگی دانشگاه الزهرا(س)

مدیرمسئول: فرزانه بهارلو

سردبیر: سارا سلطانی

همکاران این شماره:

سارا سلطانی، سپیده مومنی، فاطمه خسروی، مریم اشرفی، مدیحا وروانی

فراهانی، سمیه خوانین‌مقدم و فریده سلطانی گرد فرامرزی

و با همکاری جمعی از دانشجویان ورودی ۹۵ رشته مطالعات آرشیوی دانشگاه

الزهرا(س)

از همکاری بی‌دریغ اساتید ارجمند، جناب آقای دکتر فریدون آزاده و جناب آقای

دکتر علی ططری قدردانی می‌نماییم.

ویراستار: زینب‌السادات صندید

طراحی جلد: معصومه حدادی

صفحه آرایی: سارا مرادی

کارشناس نشریه: زهرا وزیری

چاپ، صحافی و لیتوگرافی: دامون

نشانی: تهران، میدان ونک، ده ونک، دانشگاه الزهرا(س)

ساختمان معاونت فرهنگی-اجتماعی، اتاق نشریات

تلفن: ۰۲۱-۸۸۰۵۶۹۰۸

صندوق پستی: ۱۹۹۳۸۹۱۱۷۶۴

رایانامه: archive.alzahra@gmail.com

وبلاگ: http://alzahra-archive-journal.blog.ir

سخن سردییر

کرسی‌هایی برای اسناد

• سارا سلطانی

• دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)

• sarasoltany72@gmail.com

وَاعْتَبِرْ بِمَا مَصَّ مِنْ الدُّنْيَا لِمَا بَقِيَ مِنْهَا، فَإِنَّ بَعْضَهَا نَشْبَةٌ بَعْضًا وَآخِرُهَا لَاحِقٌ بِأَوَّلِهَا وَكُلُّهَا حَائِلٌ مُفَارِقٌ

از (حوادث) گذشته دنیا برای باقیمانده آن عبرت گیر، چراکه بعضی از آن (حوادث) شبیه بعضی دیگر است و پایانش به ابتدای آن می‌پیوندد و (در حال) تمام آن گذرا و ناپایدار است. (نهج البلاغه، نامه ۶۹)

از زمان اشکانیان تاکنون اسناد مدافع بودند تا حقی پایمال نشود. تا زنده باشد سرزمین ایران با قوانین نوشته و نانوشته. نام مجلس دوران اشکانیان را شاید به این خاطر مهستان گذارده بودند تا نمایندگان و اسناد و قانون‌گذاری آنان به‌مانند ماه برای شب‌های تاریک تاریخ روشن‌تر باشند.

در دوران ناصرالدین‌شاه مجلس مشورت تشکیل شد تا مبنایی باشد برای تبادل آرا. بعد از آن مردم حکومت مشروطه خواستند تا مشروعیّت حکومت منحصر به مجموعه قوانین قانون‌گذاران باشد. قانون‌گذاری از جنس مردم. تا اینکه در زمان مظفرالدین‌شاه سندی از فرمان مشروطیت و تأسیس مجلس شورای ملی به نقش امضا مزین شد. ساختمان مجلس در بهارستان قرار گرفت تا شاید قوانین و اسناد قانون‌گذاری امید بهاری نزدیک برای ایستادگی مردم در برابر قدرت‌های استعماری باشد.

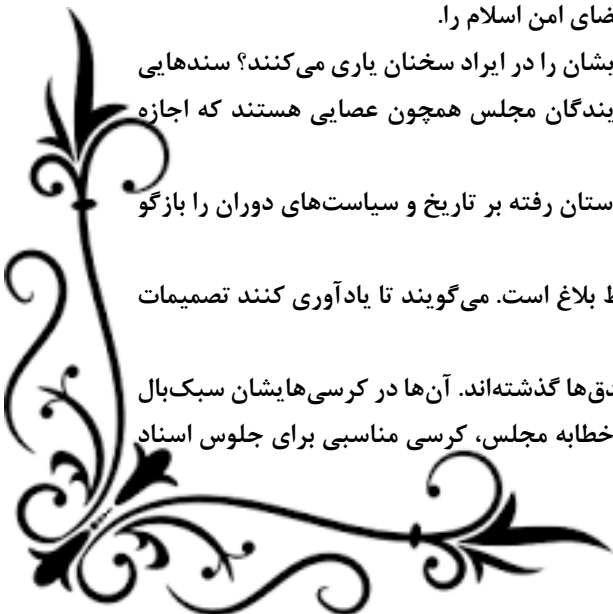
زمان گذشت. اسناد گرد سپیدی از گذر زمان بر رویشان نشست تا اینکه شد آنچه باید می‌شد و مجلس شورای اسلامی جایگاهی برای نمایندگان شد تا با اسناد ادامه دهند رسالت سر دادند سرنای عدالت، در فضای امن اسلام را.

مگر نه این است که اسناد و قوانین مجلس همراه همیشگی نمایندگان هستند و ایشان را در ایراد سخنان یاری می‌کنند؟ سندهایی از جنس تاریخ و سیاست. از جنس موافقت و مخالفت. اسناد تاریخی برای نمایندگان مجلس همچون عصایی هستند که اجازه می‌دهند تا در ناملايمات تاریخ محکم قدم بردارند.

آیا زمان آن نشده که کرسی‌هایی به اسناد اختصاص دهیم تا آن‌ها بنشینند و داستان رفته بر تاریخ و سیاست‌های دوران را بازگو کنند؟

اسناد که دارای کرسی باشند خود به پشت تریبون‌ها رفته و می‌گویند آنچه شرط بلاغ است. می‌گویند تا یادآوری کنند تصمیمات روشن و تاریک را.

اسناد بهارستان از توپ‌ها و آتش‌ها در امان مانده‌اند. از زیر دست مدرس‌ها و مصدق‌ها گذشته‌اند. آن‌ها در کرسی‌هایشان سبک‌بال هستند. پر پرواز دارند و برای یکجانشینی پتانسیل لازم را ندارند. کنار هر میز خطابه مجلس، کرسی مناسبی برای جلوس اسناد در کنار نمایندگان است.

مدیریت و حفاظت منابع اطلاعاتی در آرشیو وب

• سپیده مؤمنی

• دانشجوی ورودی ۹۵ کارشناسی ارشد مدیریت اطلاعات دانشگاه شهید بهشتی

• Saramomeni43@gmail.com

چکیده:

تحولات آن در طول زمان به چالش بسیار مهمی تبدیل شده

هدف: با توسعه و گسترش فضای مجازی در محیط اینترنت و تولید حجم بالای اسناد، مدارک و منابع اطلاعاتی در وب بحث آرشیوهای وب به عنوان یکی از موضوعهای مهم در حوزه بایگانی و آرشیو مطرح شده است. اساساً داده‌های رقمی با ویژگی‌های خاص برای آرشیوسازی باید از تدابیر ویژه‌ای بهره بگیرند. منابع موجود در محیط وب قابلیت دسترسی آسان و سریع از هر نقطه و مکانی را دارند. حفاظت و نگهداری از منابع وب نیز موضوع مهمی است که باید در آرشیوسازی مجموعه‌های موجود در وب، باید به آن نظر داشت. نسل جدید آرشیوها به صورت رقمی و در اینترنت نیازمند اجرای برنامه‌های مدونی است تا بتوان با تکیه بر آن این آرشیوها را به شکل بهینه و کارآمدی مدیریت کرد. شناخت ویژگی‌های آرشیو وب به ما این امکان را می‌دهد تا بتوانیم از امکانات آن‌ها به نحو مطلوبی برخوردار شویم.

روش: در این مقاله از روش مطالعه کتابخانه‌ای و مطالعه و مرور متون مرتبط با موضوع آرشیو وب و حفاظت منابع اطلاعاتی وب استفاده شده است.

کلیدواژه‌ها: آرشیو وب، وب، مدیریت وب، حفاظت منابع اطلاعاتی وب

مقدمه و بیان مسئله

منابع اطلاعاتی وب، شبکه جهان گستر وب و اینترنت بخش اساسی و اصلی محیط اطلاعاتی در دنیای کنونی هستند. با افزایش سرعت تحولات محتوای وب، حفظ و نگهداری وب و

است. آرشیو وب فعالیتی است که با توجه به اهمیتی که از دیدگاه ملی دارد و به حفظ دستاوردها و تولیدات فکری هر کشور کمک می‌کند، در بسیاری از کشورهای جهان بیش از یک دهه است که آغاز شده و در حال انجام است. آرشیو وب انباره‌ای پویا از رونوشت‌های صفحات وب است که بر اساس اهداف و سیاست‌های معین و با کمک ابزارها و تکنیک‌های خاص گردآوری می‌شود. در صورتی که امکان ذخیره‌سازی و دسترس‌پذیری اطلاعات تولید شده در محیط وب فراهم نشود، در آینده شاهد از بین رفتن این اطلاعات خواهیم بود. هدف بنیادین تهیه آرشیو وب حفظ اطلاعات و دانش موجود به زبان‌های مختلف در محیط وب است.

آرشیوسازی وب، تلاشی نظام‌مند است برای ایجاد و حفظ پایداری و استقرار اطلاعاتی که در وب یافت می‌شود (تامپسون، ۲۰۰۸).

فراهم‌آوری دسترسی به گسترده‌ای از منابع پرمحتوا و غنی و تضمین پایداری این دسترسی، از رسالت‌های کتابخانه‌هاست. در سراسر تاریخ، کتابخانه‌ها با حفاظت از منابع نقش سرنوشت‌سازی در حفظ میراث معنوی ملت‌ها

ایفا کرده‌اند. بخشی از میراث معنوی نسل‌های امروز در قالب منابع وبی منتشر می‌شود؛ اما منابع وبی به دلیل پویایی محتوا، کوتاهی عمر رسانه‌ها، منسوخ شدن سخت‌افزارها و نرم‌افزار، دستبرد و رسوخ دزدان اطلاعات، تهدیدهای ویروسی، میرایی وبسایت‌ها، دزدی اطلاعات و... در خطر نابودی هستند. (هد سترام، ۱۹۹۸)

بسیاری بر این باورند که در گذر زمان تغییرات فنی اینترنت (به لحاظ معماری زیر بنایی، برنامه‌های کاربردی، پروتکل‌ها و استانداردها) چنان سریع روی می‌دهد که چرخه زندگی استانداردهای رمز گذاری اطلاعات، از چرخه زندگی خود اطلاعات کوتاه‌تر شده است. (اشلی و همکاران: ۲۰۱۰). این تغییرات سبب می‌شود نه تنها نسخه‌های زنده بلکه دسترس‌پذیری منابع آرشیوی نیز دچار تهدید شود (تامپسون، ۲۰۰۸).

از این رو کتابداران و آرشیویست‌ها (به‌ویژه در کتابخانه‌های ملی) ناگزیرند اطلاعات وب را نیز همانند دیگر منابع، حفاظت و دسترسی به آن‌ها را برای نسل‌های آینده امکان‌پذیر کنند. (پارخ، ۲۰۰۹) اما تفاوت سرشتی منابع دیجیتالی و منابع سنتی و نیز فناوری‌های مورد استفاده موجب می‌شود حفاظت مواد دیجیتالی و به‌ویژه وبی ماهیت بسیار متفاوتی داشته باشد؛ بنابراین، نمی‌توان رویه‌ها، استانداردها و طرح‌های متداول در دنیای سنتی را که برای گزینش، گردآوری، سازماندهی و حفاظت مواد به کار می‌روند در دنیای وب نیز استفاده کرد (امانوئل و گیلداس، ۲۰۰۹).

نگهداشت مواد دیجیتالی فرآیند چندبعدی و بسیار پیچیده‌ای است که در هر مرحله، از گزینش گرفته تا مدیریت دسترسی، با چالش‌های بسیاری روبه‌رو است. در میان چالش‌های حفاظت وبی که حوزه‌های مجموعه‌سازی، حقوقی، فنی، دسترسی، مالی، سازمانی را در برمی‌گیرد (رشیدی، ۱۳۹۰) چالش‌های فنی از مهم‌ترین و بنیادی‌ترین چالش‌های به شمار می‌آیند که شاید بیش از همه بر سرنوشت برنامه‌های حفاظت تأثیر بگذارند. (اسمیت، ۲۰۰۳)

زیرا بزرگی اندازه وب، گوناگونی محتوا، گستردگی و تنوع قالب‌ها، بی‌دوامی و بی‌ثباتی منابع دیجیتالی (خواه به لحاظ محتوا، نشانی، رسانه، قالب یا فناوری) به‌کارگیری فناوری‌های بسیار پیشرفته را ضروری می‌کند. این در حالی است که پیشرفت‌ها و دستاوردهای فناورانه در حوزه حفاظت هنوز نابالغ به شمار می‌آیند. (هوج، ۲۰۰۴؛ تامپسون، ۲۰۰۸).

(فعالیت‌های انجام‌شده در زمینه آرشیو وب در سطح بین‌الملل)

با مطالعه و بررسی متون موجود در زمینه آرشیو وب مشخص گردید که ایالات‌متحده آمریکا با پروژه آرشیو اینترنت، استرالیا با پروژه پاندورا، سوئد با پروژه کالچرارو، فرانسه با پروژه آرشیو وب کتابخانه ملی فرانسه، بریتانیا با پروژه آرشیو وب بریتانیا و زلاندنو نیز با پروژه آرشیو وب زلاندنو در زمره پیشگامان آرشیو وب هستند و در این زمینه به پیشرفت‌های نهایی دست یافته‌اند (دی، بیگری، ۲۰۰۳؛ لمپوس، بی. تا؛ دورتی، ۲۰۰۷؛ روبر، ۲۰۰۱؛ مک کاون، ۲۰۰۷). از میان پروژه‌های مورد بحث، همه، به‌استثنای آرشیو اینترنت، در سطح ملی هستند.

در راستای بررسی فعالیت‌های صورت پذیرفته در سطح جهان در زمینه تولید آرشیوی از اطلاعات موجود در وب، کتابخانه ملی ایران در سال ۱۳۸۹ پژوهشی را انجام داده است که در آن پرسشنامه‌ای تهیه شده و برای ۷۴ کتابخانه ملی در سطح جهان و نیز وبسایت اینترنت آرکایو که در زمینه آرشیو وب فعالیت داشته‌اند، ارسال شده است.

البته در این میان تنها ۹ کتابخانه اتریش، انگلستان، کانادا، سوئد، ژاپن، استرالیا، دانمارک، کرواسی و کاتالونیا به این پرسشنامه پاسخ گفته‌اند و سایر اطلاعات ذکر شده در این پژوهش، بر اساس محتوای موجود در وبسایت این آرشیوها به‌دست آمده است. تمامی آرشیوهای بررسی شده عضو

انجمن بین‌المللی نگاهداری اینترنت (IIPC) هستند.

جدول ۱: زمان آغاز به فعالیت آرشیوسازی وب

ردیف	در بین سال‌های	آرشیو	تعداد	درصد
۱	۱۹۹۶-۲۰۰۰	اینترنت آرکایو، استرالیا، سوئد، نیوزلند، مینروا، چک، ژاپن	۷	۳۳
۲	۲۰۰۱-۲۰۰۵	انگلستان، فرانسه، نروژ، کاتالونیا، کانادا، کرواسی، کره جنوبی، ایسلند، دانمارک	۹	۴۳
۳	۲۰۰۶-۲۰۱۰	اتریش، اسلونی، فنلاند، سوئیس، هلند	۵	۲۴

جدول ۲: روش‌های مورد استفاده آرشیوها در جستجو و بازیابی اطلاعات

ردیف	روش بازیابی	آرشیو	تعداد	درصد
۱	جستجوی URL	اتریش، استرالیا، اسلونی، اینترنت آرکایو، مینروا، انگلستان، ایسلند، چک، دانمارک، سنگاپور، سوئد،	۲۰	۹۹

۲	مجموعه‌های موضوعی	سوئیس، فرانسه، فنلاند، کاتالونیا، کانادا، کرواسی، کره جنوبی، نیوزیلند، هلند	۷	۳۱/۸
۳	کلیدواژه	استرالیا، ژاپن، سنگاپور، سوئیس، فرانسه، کاتالونیا، کانادا، کرواسی، کره جنوبی، نروژ، نیوزیلند	۱۱	۶۰
۴	مرور الفبایی	استرالیا، اسلونی، مینروا، انگلستان، سنگاپور، سوئیس، کاتالونیا، کانادا، نیوزیلند، هلند	۱۰	۴۳
۵	مرور موضوعی	استرالیا، مینروا، انگلستان، چک، سوئیس، فرانسه، کاتالونیا، کره جنوبی، نیوزیلند	۹	۴۱
۶	جستجوی تمام متن	استرالیا، انگلستان، ژاپن، سوئیس، فرانسه، فنلاند، کانادا، هلند	۸	۳۶

تاریخچه

از سال ۱۹۹۶ م، آرشیوسازی وب در جهان آغاز شده است و این نشان می‌دهد که کشورهای جهان به میرا و ناپایدار بودن منابع وب پی برده‌اند. به جز اینترنت آرکایو، بیشتر برنامه‌های بزرگ‌مقیاس آرشیو وب را کتابخانه‌ها و آرشیوهای ملی شکل داده‌اند. این برنامه‌ها دو دسته‌اند: یک: تحقیق و توسعه برای حفاظت و دو: پیاده‌سازی عملیاتی.

برنامه‌های تحقیق و توسعه بر بسترسازی، امکان‌سنجی حفاظت از وب، سیاست‌گذاری، تدوین استانداردها و ایجاد زیرساخت‌های فنی و تخصصی تمرکز دارند. این برنامه‌ها در موفقیت برنامه‌های عملیاتی حفاظت اطلاعات، اهمیت بسیار دارند و دستاوردهای آن‌ها کلید موفقیت حفاظت است.

تا سال ۲۰۱۱ دستکم ۴۲ مؤسسه آرشیو وب وجود داشته است و در ماه مه ۲۰۱۵ دستکم ۷۵ مؤسسه گزارش شده است. همه این برنامه‌ها از لحاظ پیشرفت و پیچیدگی در یک سطح قرار ندارند. برنامه‌هایی هستند که در آغاز کار یا بعداً از پیشرفت بازمانده‌اند یا هنوز در آغاز راه‌اند.

قدیمی‌ترین و مهم‌ترین ابتکار آرشیو وب، اینترنت آرکایو است که با همکاری بروس گیلیت و بروسترکال در آوریل ۱۹۹۶ آغاز به کار کرد. این دو بعد از چند سال فعالیت، به موفقیت‌هایی در ابعاد فناورانه، مانند تولید خزشگر و قالب فایل Arc و Petabox برای ذخیره‌سازی اطلاعات و رابط جستجوی Wayback دست یافتند. به علاوه، کتابخانه جهانی منابع وب را هم ایجاد کردند. در همین سال دو آرشیو به نام وب استرالیا و آرشیو وب تاسمانی در استرالیا و آرشیو وب Kulturarw در سوئد ایجاد شدند. طی شش سال بعد ۵ آرشیو و از سال ۲۰۰۳، ۳۱ آرشیو به وجود آمد. حجم اطلاعات، دامنه و گرایش موضوعی آرشیوهای وب متنوع است؛ اما حدود ۷۰ درصد آن‌ها فقط محتواهای دامنه کشور، یا تولیدشده در منطقه یا مؤسسه خود را گرد می‌آورند.

کمیسون اروپائی در برنامه‌های (1998- NEDLIB (2001)، (2011-2014) SCAPE project

(2013-2010) ARCOMEM، LAWAWA (2011-2014) و

(2011-2013) BlogForever سرمایه‌گذاری کرده است. در امریکا برنامه آرشیو وب در کتابخانه کنگره بخشی از برنامه NDIIPP است که از سال ۲۰۰۰ آغاز شده و صدها سازمان خصوصی و دولتی را در این مقوله سهیم کرده است. از میان ابتکارات فوق تنها «وب‌سایت» و «اینترنت آرکایو»، به احتمال قوی به سبب توانایی بیشتر آن‌ها در حفاظت از کل منابع وبی گستره جهانی دارند. البته اهداف تعریف‌شده حفاظت هر سازمان نیز بر میزان پوشش آرشیو وب آن تأثیر دارد. دلیل دیگر به سرشت خود برنامه‌ها بازمی‌گردد. به طور مثال، پوشش بین‌المللی در برنامه «وب‌سایت» به آن دلیل است که همه پدیدآوران از سراسر جهان محتوا می‌پذیرد. در این پروژه، نویسندگان نسخه‌ای از صفحات وب و نشانی آن را در وب‌سایت آرشیو می‌کنند.

آرشیو وب مبحثی مهم در اکثر هم‌اندیشی‌ها و انجمن‌ها در موضوع محتوا و حفاظت دیجیتالی است. کنسرسیوم بین‌المللی حفاظت اینترنت در جولای سال ۲۰۰۳ متشکل از ۱۲ کتابخانه ملی و مؤسسه (استرالیا، کانادا، دانمارک، فنلاند، فرانسه، ایسلند، ایتالیا، نروژ، سوئد، انگلستان، کنگره امریکا، اینترنت آرکایو) تأسیس شد. اهداف آن از این قرار است:

۱) توانمندسازی جهانی مؤسسات مرتبط با گردآوری، حفاظت و دسترسی بلندمدت به محتوای اینترنت؛ (۲) تشویق تدوین و استفاده از ابزارها، فناوری‌ها و استانداردهای مشترک برای ایجاد آرشیوهای بین‌المللی وب؛ (۳) حمایت از ابتکارات و قانون‌گذاری برای گردآوری، حفاظت و دسترسی بلندمدت به محتوای اینترنت؛ و (۴) تشویق و حمایت از کتابخانه‌ها، آرشیوها و مؤسسات میراث فرهنگی که به گردآوری و حفاظت بلندمدت محتوای اینترنت می‌پردازند.

کنسرسیوم در حال حاضر حدود ۴۵ عضو دارد. اعضا حق عضویت سالانه می‌پردازند و باید از حیث فنی و نیروی

انسانی متخصص کنسرسیوم را حمایت کنند و در ازای آن از امکانات و دانش فنی کنسرسیوم استفاده کنند. اعضا موظفاند ابزارهای انتخاب، گردآوری و برداشت، حفاظت و دسترسی مورد تأیید کنسرسیوم را در آرشیوهای خود به کارگیرند یا آن‌ها را بومی کنند و توسعه دهند. از جمله این ابزارها خزشگر Heritrix، ابزار جستجوی DeepArc، WCT، سیستم آرشیو وب Netarchive Suite، ابزارهای جستجو و دسترسی Wayback، Nutchwax، WERA، Ximi XML Inquire هستند.

کارگاه‌های بین‌المللی آرشیو کردن وب از ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۰ با همکاری کنسرسیوم اروپایی کتابخانه‌های دیجیتالی در موضوع حفاظت درازمدت دیجیتالی به منظور تبادل نظر کتابداران، آرشیویست‌ها و پژوهشگران دانشگاهی و صنعتی برای یافتن روش‌های مؤثر در فرایندهای آرشیو وب برگزار شده است.

در ایران سازمان اسناد و کتابخانه ملی از سال ۱۳۸۹ مطالعات و اقدامات خود را برای ایجاد آرشیو ملی وب آغاز کرده است اما این مطالعات و اقدامات هنوز به ایجاد آرشیو ملی وب منجر نشده است. ولی دست‌کم به جلب توجه دست‌اندرکاران و متخصصان برای بررسی ابعاد آن منجر شده است. نخستین کنفرانس مدیریت منابع اطلاعاتی وب (تهران: اسفند ۱۳۹۱) را سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران با همین هدف برگزار کرد.

آرشیو وب

آرشیو وب انباره‌ای پویا از رونوشت‌های صفحات وب است که بر اساس اهداف و سیاست‌های معین و با کمک ابزارها و تکنیک‌های خاص گردآوری می‌شود.

آرشیوسازی وب، تلاشی نظام‌مند است برای ایجاد و حفظ پایداری و استقرار اطلاعاتی که در وب یافت می‌شود (تامپسون، ۲۰۰۸).

آرشیو یک موسسه غیرانتفاعی برای حفاظت از داده‌های

محیط وب و دسترس به فرهنگ رقمی است. آرشیوهای وب یکی از مجموعه‌های فراگیر گسترده و پراستفاده است که در فرایند اطلاع‌رسانی نقش مؤثری دارد. آرشیوهای وب با گردآوری منابع رقمی در قالب‌های متعدد و انواع گوناگون محمل‌ها، حیطة وسیعی از منابع اطلاعاتی را گردآوری کرده‌اند. دسترسی به منابع ذخیره‌شده در این آرشیوها برای مقاصد متعددی انجام می‌پذیرد. مجموعه‌سازی و مدیریت و انتخاب منابع رقمی در آرشیوهای وب یکی از مباحث اصلی در این زمینه محسوب می‌شود.

از سوی دیگر آرشیوهای وب با تکیه بر موتورهای جستجوی قوی به کاوش منابع رقمی می‌پردازند. ذخیره‌سازی صحیح داده‌های رقمی در مخازن موجود در محیط وب یکی از فعالیت‌های ثمربخش برای حفاظت از میراث فرهنگی و علمی بشر به شمار می‌آید.

منابع در آرشیو وب به‌گونه‌ای ذخیره، سازماندهی و حفاظت می‌شوند که هنگام بازبازی به‌صورت اولیه قابل‌دیدن و خواندن باشند.

تفاوت اصطلاح آرشیو وب و آرشیو اینترنت

اصطلاحات آرشیو اینترنت و حفاظت اینترنت نیز به همین مفهوم به‌کاررفته‌اند؛ اما اصطلاح آرشیو وب رایج‌تر است زیرا در آرشیو وب محتوای اطلاعاتی وب موردنظر است. اجزای این محتوا با ابرپیوندها به هم متصل می‌شوند و شبکه جهانی اطلاعات را تشکیل می‌دهند؛ اما آرشیو اینترنت علاوه بر حفظ محتوای اطلاعاتی، حفظ ابزارها، فناوری‌ها، روش‌ها و استانداردهای موجود در فضای اینترنت و وب را هم شامل می‌شود؛ و به همین لحاظ آرشیو اینترنت اعم از آرشیو وب است.

منابع دیجیتالی با قالب (فرمت)‌های خاص در اینترنت منتشر می‌شوند و صفحه وب نام دارند. صفحات وب در قالب HTML نوشته می‌شوند. این قالب علاوه بر اینکه تایپ،

صفحه‌بندی و درج انواع نمودار را در صفحه وب میسر می‌کند، با یک ویژگی که «ارجاع ابرمتن» نامیده می‌شود، امکان ایجاد ابرپیوند را فراهم می‌کند و از محتواها «ابر رسانه» می‌سازد. بدین ترتیب، با یک کلیک می‌توان از یک صفحه به صفحه دیگر رفت. وقتی روی قطعه پیوند داده‌شده کلیک می‌شود، ابرپیوند به مرورگر دستور می‌دهد صفحه موردنظر را بارگیری کند. پیوندها در قالب اچ‌تی‌ام‌ال با استفاده از تگ `<a>` تعریف می‌شوند. هر پیوند دو پایانه دارد: پایانه منبع آغاز که همان تکه از متن است که روی آن کلیک می‌شود- و پایانه مقصد؛ یعنی صفحه‌ای که پیوند به آن باز می‌شود. این دو با مسیری به هم متصل می‌شوند. مسیر همان نشانی منبع است که مکان‌یاب یکسان منبع (یوآرال) نامیده می‌شود. برای ساختن ابرپیوند این نشانی در تگ قرار می‌گیرد؛ به‌طورمثال:

"= Visit `` این ویژگی از وب محتوایی `` W3Schools می‌سازد که می‌توان آن را به‌صورت خطی، عرضی، یا عمقی خواند. در آرشیوسازی محتوای وب اصلی‌ترین ابزار گردآوری همین ویژگی ابرپیوند است که عاملی به نام خزشگر آن را انجام می‌دهد.

چرا آرشیو وب؟

آرشیو وب ابتکاری برای حفاظت از محتوای ناپایدار وب برای استفاده نسل حاضر و آینده است. محتوای وب ناپایدار معرفی‌شده که در بردارنده مفهوم متغیر بودن و عدم ماندگاری به معنای پاک شدن یا از دسترس خارج شدن است.

وب فضای اطلاعاتی‌ای است که بر اساس برخی پژوهش‌ها ساختار پایبونی دارد. فضای وب در عین سهولت دسترسی، پویا و ناپایدار است.

پویایی وب بدین معناست که صفحه‌ها، سایت‌ها و حتی دامنه‌های کامل تغییر می‌کنند یا ناپدید می‌شوند. اطلاعات

موجود در وب نامحدود نیست؛ اما در صفحات پویا، مانند تقویم‌ها، با کلیک روی هر تاریخ می‌توان تا سال‌ها پیش رفت و برای هرروز در آینده صفحه‌ای ایجاد کرد. در این صورت تعداد صفحات بالقوه وب را می‌توان بی‌نهایت تلقی کرد. به‌علاوه، اطلاعات در وب در معرض اختلال است؛ اختلال ناشی از نبود کنترل کیفیت و مفید نبودن بخش‌هایی از اطلاعات آن، چه از لحاظ درستی و چه از لحاظ قالب. ناپایداری به معنای متغیر بودن و عدم ماندگاری به معنای پاک شدن یا از دسترس خارج شدن است. فرار بودن از ویژگی‌های بارز منابع وب است. برای پابرجا و قابل استفاده بودن اطلاعات موجود در وب در آینده دور، ضمانتی نیست. ناپایداری محتوا می‌تواند به خاطر تغییر و ویرایش، یا تصادفی باشد، مثلاً هنگام تبدیل فرمت رخ دهد. حتی نشانی‌ها و نام‌های دامنه نیز دچار تغییر و حذف می‌شوند؛ همچنان که برنرزی می‌گوید «در نظر، هیچ دلیلی برای تغییر یوآرال‌ها (یا توقف انتشار یک صفحه وب) وجود ندارد؛ ولی در عمل، میلیون‌ها علت برای آن وجود دارد»

نظر مخالفان. مخالفت با ایجاد آرشیو منابع وب در سه سطح مطرح شده است:

- محتوای وب دارای چنان کیفیتی نیست که ارزش حفاظت بلندمدت داشته باشد؛

- وب خود محافظ است و نیازی به تهیه آرشیو از منابع آن نیست؛

- آرشیو کردن وب ممکن نیست.

در پاسخ به ایراد نخست باید گفت که پایین بودن کیفیت در دو سطح کیفیت فنی و محتوایی قابل بررسی است. از حیث فنی، معمولاً کدگذاری‌های بهم‌ریخته در اچ‌تی‌ام‌ال، وجود فایل‌های کم وضوح و ایجادشده با فناوری‌های از دور خارج‌شده منشأ آن است. این مشکلات با رواج برنامه‌های جدیدتر و کامل‌تر و لزوم رعایت استانداردهای فنی تولید محتوا حل‌شدنی است. در مورد کیفیت محتوایی و ارزش آن برای حفاظت بلندمدت باید استراتژی گردآوری دقیقی تهیه

شود که نحوه شناسایی صفحات باکیفیت و مهم را نیز پوشش دهد. مثلاً گردآوری صفحات مجلات معتبر علمی از طریق نام دامنه دوم، **ac** و **edu** با ابزار فنی و به صورت خودکار قابل تشخیص‌اند. قدر مسلم رویکرد دستی و به کار گماردن انتخاب‌گران مسلط و آموزش دیده، می‌تواند به عنوان مکملی برای رویکرد فنی در نظر گرفته شود و به کاهش نقص مجموعه در این حوزه یاری رساند.

در مورد خود محافظ بودن نیز تحقیقات نشان داده‌است که نیم‌عمر (دوره‌ای که در آن نیمی از صفحات وب ناپدید می‌شوند) صفحه‌های وب فقط دو سال است. محدودیت اجاره نام دامنه، مشکلات پهنای باند، نحوه سازماندهی و طراحی اطلاعات در صفحات، تغییر در کارکنان و سازوکار اداری و بی‌علاقگی صاحبان صفحه به ادامه نگه‌داری، سبب کوتاهی عمر صفحه‌های وب است. علاوه بر این، هنوز در فناوری‌های مربوط به اینترنت و وب زیرساخت همه‌جانبه و عام برای حفاظت از صفحات و پیشگیری از پاک شدن و ناپدید شدن آن‌ها وجود ندارد.

ایراد سوم، یعنی ناممکن بودن آرشیو وب (چه آن را ضروری بدانیم چه نه)، ریشه در حجم عظیم وب و مسائلی نظیر حریم خصوصی پدیدآورندگان، حق مؤلف و مالکیت معنوی دارد. پاسخ به این ایراد آن است که مشکل حجم عظیم با افزایش ظرفیت حافظه‌ها و کاهش قیمت آن‌ها محل نگرانی نیست. مثال آن اینترنت آرکایو است که با همکاری با شرکت الکسا از نتایج خزش آن استفاده می‌کند و فقط هزینه ذخیره‌سازی را متحمل می‌شود.

کاربردها

سازمان‌ها و اشخاص به انگیزه‌های مختلف منابع وب را آرشیو می‌کنند؛ اما دو انگیزه عمده آن‌ها یکی حفظ میراث فکری و دیگری برآوردن نیاز محققان و جامعه استفاده‌کننده است. برخی مؤسسات، مانند بنیاد حافظه اینترنت، هانزو آرکایوز و کتابخانه دیجیتالی کالیفرنیا به صورت تجاری،

بر بستر امکانات فنی خود، برای سازمان‌ها آرشیو وب می‌سازند. اینترنت آرکایو نیز علاوه بر خدمات عمومی و معمول، با سامانه **Archive-It** همین کار را می‌کند. **WebCite** نیز سامانه آرشیو سفارشی ارجاعات در وب است. نویسندگان، ناشران و ویراستاران یوآرال منابع مورد استفاده خودشان را به این سامانه می‌فرستند. محتوای یوآرال پس از اطمینان از مکرر نبودن، آرشیو می‌شود و به آن یوآرال دائمی در قالب **DOI** اختصاص می‌یابد، بدین گونه منبع وبی مورد استناد آن‌ها هرگز دچار شکست پیوند و خطای ۴۰۴ نشده و از دسترس خارج نمی‌شود. **PageFreezer** نیز سرویس نرم‌افزاری مرکزی تجاری مستقر در ونکوور کانادا است و خدمات درخواستی آرشیو محتوای وب، از جمله آرشیو شبکه‌های اجتماعی (در چارچوب قوانین حقوقی مربوط به این شبکه‌ها) ارائه می‌کند. خدمات آرشیوسازی خصوصی و سفارشی نوعی از رایانش ابری به شمار می‌روند.

از کاربردهای مهم آرشیو وب استفاده از آن در پژوهش است. وب‌سایت‌ها شواهد یا تصاویری از پدیده‌های اجتماعی و تاریخی را در اختیار می‌گذارند. آرشیو وب خود نیز موضوع پژوهش شده است. پیکره‌های منابع وبی که به صورت نظام‌مند در آرشیوی گردآمده باشند، می‌توانند منبعی غنی برای پژوهش‌های رسانه‌های اجتماعی باشد. آرشیو وب در همه شاخه‌های علوم، از جمله در شاخه‌های مختلف علوم تجربی می‌تواند یکی از منابع تکمیل‌کننده کار کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی باشد.

در مورد وب‌سایت‌های دولتی و حاکمیتی نیز می‌توان گفت که آرشیو این وب‌سایت‌ها می‌تواند جایگزین سندهای کاغذی شود. هنگامی که کاربران به محتوای نسخه‌های قدیمی وب‌سایت‌های دولتی نیاز دارند و این محتوا به صورت کاغذی موجود نیست و وب‌سایت موردنظر نیز محتوای درخواستی را از صفحه خارج کرده است، نسخه‌های آرشیو شده این وب‌سایت‌ها ابزاری برای شفافیت در

پاسخگویی به شمار می آیند.

آرشیو وب چگونه ایجاد می شود؟

سازوکار آرشیو منابع وب از جهات بسیار، مشابه سازوکار موتورهای جستجو است. در آرشیو وب نیز انبارهایی از منابع وب گرد می آید و نمایه سازی می شود؛ با این تفاوت که در انبار موتورهای جستجو، مانند گوگل و یاهو، معمولاً آخرین ویرایش یک منبع گردآوری می شود؛ حال آنکه در انبار آرشیوهای وب ویرایش های مختلف یک صفحه با منبع همراه با برچسب تاریخ و یوآرال آن نگهداری می شود.

ایجاد آرشیو وب این مراحل را دارد.

۱- سیاست گذاری: برخلاف تصور، در گردآوری محتوا در آرشیو وب، گردآوری خودکار بر گردآوری انتخابی پیشی نمی گیرد: آرشیوسازی وب همواره نوعی انتخاب را به طور تلویحی با خود دارد؛ حتی هنگامی که در مقیاس وسیع و با استفاده از ابزارهای هوشمند انجام شود.

دو رویکرد در گردآوری و مجموعه سازی آرشیو وب، یکی گردآوری خودکار و فراگیر با استفاده از خزشگرها و دیگری گردآوری دستی یا انتخابی است. دو رویکرد در گردآوری و مجموعه سازی آرشیو وب، یکی گردآوری خودکار و فراگیر با استفاده از خزشگرها و دیگری گردآوری دستی یا انتخابی است. گردآوری دستی را مالک وبسایت یا خود انجام می دهد (در این صورت او سایت خود را در آرشیو واسپاری می کند) و یا به ابتکار خود آرشیو انجام می شود.

حجم زیاد داده های وب و سرعت انتشار اطلاعات، اما شناسایی و انتخاب منابع جدید را به صورت دستی به ویژه در مورد رویدادها دشوار می سازد از سوی دیگر، سازمان های مسئول حفظ میراث ملی معمولاً گردآوری منابع وب کشورشان را در دستور کار خود قرار می دهند. اینها وبسایت هایی هستند که دامنه ملی دارند یا در درون مرزهای کشور میزبانی می شوند. هر دو شیوه خودکار دستی

اهمیت و کاربرد خود را دارند، اما دارای عناصر و فرایندهای مشابه فنی هم هستند.

۲- بارگذاری و ایجاد انباره: مهم ترین مرحله در فراهم آوری در نرم افزار آرشیو وب، بارگذاری یا همان تهیه کپی از منابع وب است. این کار را خزشگرها انجام می دهند. حجم داده ها برای گردآوری و مدیریت در انباره تعیین کننده رویکرد(های) فنی در آرشیوسازی است. با در نظر داشتن این واقعیت که «هیچ رویکرد فنی به تنهایی برای آرشیوسازی محتواهای متنوع وب که با فناوری های مختلف تولید می شوند- کافی نیست»، سه رویکرد فنی برای آرشیوسازی عبارت اند از:

الف. آرشیوسازی کاربر سو، از سایر موارد رایج تر است؛ مقیاس پذیر و از حیث هزینه سودمندی بسیار کارآمد است. در این رویکرد خزشگر به عنوان کاربر (مرورگر) عمل می کند و محتوا را از سرور مربوط می گیرد.

ب. آرشیوسازی تراکنشی، که در آن تقاضا/ پاسخ های هر کاربر ضبط و ذخیره می شود و محتواهایی که کاربران آنها را نبینند ذخیره نخواهد شد. ولی وب پنهان تا جایی که کاربران بدان دسترسی پیدا کنند کپی و ذخیره می شود. اجازه صاحب سرور در این رویکرد ضروری است.

ج. آرشیوسازی از سرور، در این روش محتوا مستقیماً بدون استفاده از پروتکل HTTP کپی می شود و با همکاری صاحبان سرورها میسر است؛ به ویژه در جایی که خزشگر اجازه دستیابی به محتوا را ندارد در سال های اخیر از فیدهای آر.اس.اس برای تشخیص روزآمدسازی وبسایت ها و کپی برداری از نسخه روزآمدسازی شده استفاده شده است. ۳- سازماندهی: سیستم آرشیو وب همانند یک موتور کاوش باید طوری منابع انباره را سازمان دهد که به کاربر امکان جستجو، مکان یابی و بازیابی منابع را بدهد. در واقع سازماندهی نمایه سازی و فهرست نویسی- و بازیابی اطلاعات باکیفیت از چالش های مهم در انباره های اطلاعات دیجیتالی

است. سازماندهی منابع گردآمده در انباره، مستلزم تعیین میزان دقت در بازیابی و تعریف سطوح جزئی یا همان واحد اطلاعاتی است تا بتوان در مورد انتخاب سیستم سازماندهی تصمیم گرفت. اهداف سازمان و منابع مالی و انسانی نیز در این تصمیم نقش دارند.

۴- دسترسی: دسترسی به کمک موتور جستجوی مناسب امکان دارد. موتور جستجو بسته به نوع سازماندهی و طرح فراداده‌ای آن (مثل متس، مودس و غیره)، عمق نمایه و پیکربندی فایل نمایه، عمل می‌کند. نرم‌افزارهای جستجو به کمک واسط گرافیکی کاربر ارتباط میان کلیدواژه‌های جست‌وجو، اطلاعات نمایه شده در پایگاه و سرانجام نمایش نتایج جست‌وجو بر روی صفحه رایانه را برقرار می‌کنند. جستجو با بهره‌گیری از ابزارهایی مانند اصطلاح‌نامه‌ها و آنتولوژی‌ها، مکانیزم‌های داده‌کاوی و دانش زبان‌شناسی در حال بهبود است.

معیارهای ارزیابی

معیارهایی مطرح شدند که برای ارزیابی سامانه‌های آرشیو وب به کار روند. با توجه به آنکه آرشیو وب از دو بخش (۱) تهیه آرشیو و (۲) ارائه و فراهم‌سازی امکان جستجو در آرشیو تشکیل شده است، برای هر بخش می‌توان معیارهای ارزیابی مخصوص به خود را در نظر گرفت.

معیارهای ارزیابی بخش تهیه آرشیو

بر اساس تحقیقی که در کتابخانه ملی فرانسه در سال ۲۰۰۹ صورت پذیرفته است معیارهای زیر را می‌توان به‌عنوان مناسب‌ترین معیارها برای ارزیابی بخش تهیه آرشیو یک سامانه آرشیو در نظر گرفت:

- مدت‌زمان خزش موردنیاز برای هر Seed یا برای مجموعه‌ای از Seedها: اینکه سرعت عمل یک سامانه آرشیو چقدر است را می‌توان با ارائه مجموعه‌ای از Seedها و منتظرشدن برای تکمیل خزش با آن Seedها اندازه‌گیری

نمود.

- عمق خزش: اینکه یک سامانه آرشیو تا چه عمقی را می‌تواند خزش کند، نشانگر توانایی سامانه در یافتن اطلاعاتی است که در لایه‌های پایین‌تر یک وب‌سایت ذخیره‌شده‌اند و بدیهی است که هرچه این عمق بیشتر باشد، اطلاعات بیشتری قابل‌استخراج خواهد بود.

- تعداد فایل‌ها URIهای یکتا و حجم آرشیو: حجم آرشیو جمع‌آوری‌شده توسط سامانه معیار مهمی در ارزیابی سامانه آرشیو به شمار می‌رود. حجم را می‌توان بر اساس تعداد فایل‌ها، تعداد URIهای یکتای جمع‌آوری‌شده و همچنین، حجم اشغال‌شده آرشیو بر روی دیسک سخت اندازه‌گیری نمود.

- تازگی اطلاعات: یک سامانه آرشیو مناسب باید بتواند برای وب‌سایت‌هایی که اهمیت آن‌ها بالاست، با نرخ بیشتری به عمل آرشیو بپردازد تا بتواند همواره تازه‌ترین اطلاعات از آن‌ها را در اختیار داشته باشد.

معیارهای ارزیابی بخش ارائه و فراهم‌سازی امکان جستجو

همان‌گونه که پیش‌تر بیان شد، اغلب سامانه‌های آرشیو موجود امکان جستجوی تمام متن روی آرشیو را فراهم نمی‌کنند؛ اما به نظر می‌رسد که حرکت همه این سامانه‌ها به سمت‌وسوی فراهم آوردن این امکان باشد. در صورتی که یک سامانه آرشیو، چنین امکانی را ارائه نماید، در آن صورت می‌توان آن را کاملاً مشابه با یک موتور جستجو در نظر گرفت که معیارهای ارزیابی کارایی آن به‌صورت استاندارد مواردی نظیر MAP، recall، precision و nDCG هستند. همچنین، بدیهی است که نیازمندی‌های غیر کارکردی نظیر سرعت دسترسی، دسترس‌پذیری و کاربران هم‌زمان قابل پشتیبانی باید برای ارزیابی این بخش از یک سامانه آرشیو وب لحاظ گردند. مرجع روالی را جهت تست و ارزیابی یک سامانه آرشیو وب مبتنی بر این معیارها ارائه

نموده است.

ابزارها و استانداردهای قابل استفاده جهت آرشیو وب ابزارها و استانداردهای قابل استفاده به منظور تولید و نگهداری آرشیو وب، دو دسته هستند؛

(۱) ابزارهای خزش و تولید آرشیو و (۲) ابزارهای نمایه سازی و جستجو در آرشیو. در دسته ابزارهای خزش و تولید آرشیو، موارد زیر در اختیار هستند:

- **Heritrix**: ابزاری است که توسط **Internet Archive** توسعه داده شده و مورد استفاده قرار گرفته است. می توان گفت که کامل ترین ابزار موجود به منظور انجام خزش که قابلیت استفاده در یک سامانه آرشیو وب را داشته باشد، همین ابزار است. اغلب اعضای کنسرسیوم **IIPC** به منظور خزش و تولید آرشیو خود از این ابزار و یا ابزارهایی که مبتنی بر آن توسعه داده شده اند استفاده کرده اند.

- **NetarchiveSuite**: ابزار **NetarchiveSuite** را می توان عملاً یک واسط کاربری مناسب برای **Heritrix** دانست که به افرادی، دارای اطلاعات فنی (در زمینه کامپیوتر) پائین، اجازه استفاده ساده از **Heritrix** را می دهد. مهم ترین نقطه ضعف **Heritrix** آن است که واسط کاربری برای تعریف خزش های درخواستی ندارد، بلکه این کار در آن از طریق پیکربندی فایل های مشخصی صورت می پذیرد. به همین دلیل، برای بسیاری از کاربران، کار با آن سخت است. ابزار **NetarchiveSuite** سعی نموده است با ارائه یک واسط کاربری ساده و مناسب، این مشکل **Heritrix** را مرتفع سازد.

- **CINCH**: ابزاری است که با دریافت لیستی از **URL** ها، فایل های مشخص شده توسط این **URL** ها را دریافت می نماید. فایل های دریافت شده با نام های یکتا نام گذاری می شوند، از لحاظ ویروسی بودن بررسی می گردند، فراداده های سطح فایل (نظیر زمان ایجاد، فرمت فایل، ابزار قابل استفاده برای باز نمودن فایل و ...) برای آن ها تولید

می شود و برای آن ها **Checksum** ایجاد می شود.

سپس، این فایل ها تحت نگهداری **CINCH** قرار می گیرند و هر دسترسی یا تغییری که بر روی آن ها صورت پذیرد، به صورت **audit** ثبت می شود.

- **HTTrack**: این نرم افزار برای تولید یک کپی از یک وبسایت می تواند مورد استفاده قرار گیرد. به عبارت دیگر، با استفاده از این ابزار می توان یک وبسایت را به طور کامل دانلود نموده و به صورت برون خط مورد استفاده قرار داد.

- **WARCreate**: افزونه ای بر مرورگر **Chrome** است که همانند **HTTrack** می تواند یک کپی از یک وبسایت را تولید نماید. کپی ایجاد شده توسط **WARCreate** در قالب فرمت **Web ARChive** ذخیره می شود. این فرمت، فرمت استاندارد ذخیره سازی آرشیوهای وب است که **Heritrix** نیز از آن استفاده می کند. برخلاف کپی تولید شده توسط **HTTrack** امکان استفاده برون خط از کپی **WARCreate** بدون وجود ابزارهای جستجو بر روی آرشیو نظیر **Wayback Machine**، وجود ندارد.

- **WebSite-Watcher**: ابزاری است که با دریافت یک **URL** صفحه مرتبط با آن **URL** را به همراه تمامی اجزاء آن (تصاویر، اسکریپت ها و ...) دانلود نموده و ذخیره می نماید. همچنین، در صورتی که اطلاعات آن صفحه در اینترنت تغییر کند، امکان به روزرسانی صفحه دانلود شده را دارد. این ابزار مجهز به یک مرورگر وب است که امکان مرور صفحات دانلود شده را در داخل خود ابزار فراهم می کند.

- **ArchiveFacebook**: افزونه ای بر روی مرورگر فایرفاکس است که به هر کاربر **Facebook** امکان می دهد که آرشیوی از اکانت خود تهیه نماید.

- **Wget**: ساده ترین و پر استفاده ترین ابزار مورد استفاده برای دریافت فایل از اینترنت است.

در دسته ابزارهای نمایه‌سازی و جستجو در وب، موارد زیر در اختیار هستند:

- **Wayback Machine**: ابزاری است که توسط **Internet Archive** توسعه داده شده و مورد استفاده قرار گرفته است. با توجه به آنکه توسط **Internet Archive** توسعه داده شد است، یکی از مناسب‌ترین ابزارها در این زمینه محسوب می‌شود. اغلب اعضای کنسرسیوم **IIPC** به منظور نمایه‌گذاری و جستجو بر روی آرشیو خود از این ابزار و یا ابزارهایی که مبتنی بر آن توسعه داده شده‌اند استفاده کرده‌اند.

- **Warrick**: این ابزار توسط **Frank McCown** در دانشگاه **Old Dominion** توسعه داده شده و هدف از آن فراهم آوردن امکان بازبازی یک سایت به صورت کامل از روی آرشیو وب آن در **Internet Archive** است.

- **WCT**: ابزار **Web Curator Tool** که اختصاراً **WCT** نامیده می‌شود، ابزار قدرتمندی است که **Wayback Machine** و **Heritrix** را با یکدیگر ترکیب نموده، واسط کاربری مناسبی برای آن‌ها ایجاد نموده تا کاربران معمولی، خصوصاً کتابدارانی که باید آرشیوی از وب تهیه نمایند، راحت‌تر بتوانند از آن‌ها استفاده نمایند و در نهایت، امکان افزودن فراداده دوبلین‌کور به آرشیو وب ایجاد شده را فراهم نموده است. با وجود آنکه این ابزار، ابزار بسیار قدرتمند و مناسبی است، در این مأموریت مطالعاتی مورد استفاده قرار نگرفته است، زیرا هدف اصلی آشنایی با دانش پایه مورد استفاده به منظور راه‌اندازی یک سامانه آرشیو وب حرفه‌ای بوده است. لذا استفاده از ابزارهایی که کار را ساده‌تر نموده و پیچیدگی‌های اصلی را از دید کاربر مخفی می‌کنند مدنظر قرار نگرفته است.

- **JWAT**: ابزاری به زبان جاوا با عنوان **Java Web Archive Toolkit** است که از آن می‌توان برای خواندن فایل‌های **WARC** و نسخه‌های قدیمی‌تر آن‌ها (فایل‌های **ARC**) استفاده نمود.

- **WAT**: ابزار **Web Archive Transformation Format** توانایی استخراج فراداده از فایل‌های **WARC** و تبدیل آن‌ها به فرمتی که قابل نمایه‌گذاری توسط ابزارهای دیگری نظیر **Hadoop** باشد را فراهم می‌نماید.

- **WarcManager**: ابزاری است که امکان مرور و بررسی محتویات فایل‌های **WARC** را فراهم می‌کند.

- **WARC Tools**: این ابزار قابلیت خواندن محتویات فایل‌های **WARC** و در صورت لزوم اعمال تغییرات در آن‌ها را فراهم می‌آورد. همچنین، توانایی تبدیل فایل‌های **ARC** به **WARC** را دارد.

- **MementoFox**: افزونه‌ای بر فایرفاکس است که امکان دستیابی به اطلاعات آرشیو شده در **Internet Archive** را فراهم می‌کند. با نصب این افزونه، یک **Scroll Bar** به صفحات فایرفاکس اضافه می‌شود. با کمک این **Scroll Bar** می‌توان نسخه‌های قدیمی‌تر هر سایتی که در فایرفاکس باز می‌شود را به راحتی مشاهده نمود.

- **NutchWax**: امکان نمایه‌گذاری و جستجو بر روی فایل‌های آرشیو از طریق موتور جستجوی **Nutch** را فراهم می‌آورد.

- **WERA**: این ابزار قدرتمند کاملاً مشابه **Wayback Machine** ارائه شده توسط **Internet Archive** عمل می‌کند و تنها تفاوت آن با **Wayback Machine** این است که امکان جستجوی مبتنی بر کلمه را نیز ارائه می‌نماید.

حفاظت از اسناد الکترونیکی از مهم‌ترین وظایف سازمان‌های آرشیوی است. شناخت و استفاده از استانداردهای مناسب در جهت حفاظت از اسناد الکترونیکی نیز از وظایف آرشیویست‌ها است.

استانداردهای حفاظت از اسناد الکترونیکی بر اساس قالب‌های دیجیتال و فراداده‌های مورد نیاز توسط سازمان‌های ملی و بین‌المللی تدوین شده‌اند. این

استانداردها در کتابخانه‌های دیجیتالی و آرشیورقمی کاربرد دارد.

استانداردهای مختلفی در جهت حفاظت از اسناد الکترونیکی تاکنون مورد استفاده قرار گرفته‌اند. استانداردها ساختاری در راستای توسعه تجارت الکترونیک ایجاد کرد. این استانداردها معرف شی دیجیتالی بوده و در مدیریت رقمی و تجاری‌سازی منابع آرشیوی وب کاربرد دارد.

استانداردهایی که به منظور افزودن فراداده به داده‌های آرشیوی وب و یا انتقال داده‌ها از آرشیوی به آرشیوی دیگر می‌توانند مورد استفاده قرار گیرند در سه دسته فراداده‌های توصیفی، فراداده‌های مدیریتی و پروتکل‌های مبادله دسته‌بندی می‌شوند. در دسته فراداده‌های توصیفی، فراداده‌هایی قرار دارند که به توصیف اطلاعات ذخیره‌شده در آرشیوی وب می‌پردازند. نمونه‌های مهم این فراداده‌ها که در آرشیوهای وب مورد استفاده قرار می‌گیرند، عبارت‌اند از: **MODS**، **XML**، **METS**، **DC**، **RDF**، **EAD**، **MADS**، **MODS**، **DC**، **Core**، **XML**، **MARC** و **METS**. به‌عنوان مثال، فراداده **MODS** در مورد یک سند **HTML** اطلاعاتی نظیر عنوان سند، انکدینگ مورد استفاده در سند، زبان سند، **URL** سند و ... را مشخص می‌کند. فراداده‌های مدیریتی مواردی هستند که برای مدیریت یک شیء دیجیتالی و یا نگاه‌داری طولانی‌مدت آن لازم هستند. مهم‌ترین فراداده‌های مدیریتی مورد استفاده در آرشیوهای وب عبارت‌اند از: **PREMIS**، **TEI**، **MIX**، **TextMD** به‌عنوان مثال، در فراداده **PREMIS** اطلاعاتی نظیر تغییرات صورت پذیرفته در یک سند، زمان تغییرات، ابزارهایی که می‌توانند برای خواندن سند در فرمت فعلی یا فرمت‌های قبلی آن مورد استفاده قرار گیرند و ... مشخص می‌شود. درنهایت، پروتکل‌های مبادله پروتکل‌هایی هستند که اجازه انتقال داده‌ها از یک آرشیوی (مثلاً آرشیوی کشور انگلستان) به آرشیوی دیگر (مثلاً آرشیوی کشور ایتالیا) را فراهم می‌سازند. مهم‌ترین پروتکل‌هایی که توسط آرشیوهای وب بین‌المللی

پشتیبانی می‌شوند عبارت‌اند از: **Z39.50** و **SRU/W**، **OAI-PMH**

استانداردها در آرشیوی وب

به خاطر تغییر مداوم وب‌سایت‌ها، هم از حیث محتوا و به‌روزرسانی و هم از حیث فناوری‌های مورد استفاده، لازم است ابزارها و استانداردهایی در آرشیوی وب به کار گرفته شود تا محتوای آرشیوی در گذر زمان قابل‌خواندن و در دسترس بماند. استانداردهای آرشیوی وب بسیارند؛ زیرا برای تولید محتوا در محیط وب، شبکه و انبار منابع وبی استاندارد لازم است. مهم‌ترین آن‌ها را در اینجا معرفی می‌کنیم.

استاندارد هسته در آرشیوی وب **HTML** و **XML** فناوری‌های مربوط به آن‌هاست، از جمله **XSLT** که زبانی است برای تبدیل منابع **XML** به قالب‌های دیگر. **HTML5** در ۲۰۰۴ ارائه شده که امکان برداشت آسان منابع چندرسانه‌ای را در خود دارد. **CSS** شیوه‌آبشاری است که در ساخت صفحه‌های وب به کار می‌رود و روشی ساده برای نمایش چیدمان و جلوه‌های تصویری (قلم، رنگ و فاصله‌ها) در این صفحه‌هاست. الگوی مرجع **OAIS** که در ۲۰۱۲ با عنوان ایزو ۱۴۷۲۱ معرفی شده است، به‌منزله چارچوب کلی برای حفاظت در انبارهای دیجیتالی از جمله آرشیوهای وب به کار می‌رود.

استاندارد منع خزش (**robot.txt**) فایل متنی است که در صفحات وب قرار می‌دهند تا خزگر از ورود به همه یا بخش‌هایی از وب‌سایت منع شود **WARC**. نیز به‌عنوان استاندارد ایزو ۲۸۵۰۰ سال ۲۰۰۹ در حوزه آرشیوی وب معرفی شده است. ایزو ۱۴۸۷۳، ۲۰۱۳ نیز یک راهنما برای ارائه آمارها و مسائل مربوط به کیفیت در آرشیوی وب است. لازمه دسترسی به منابع گردآوری‌شده در انبار یک آرشیوی وب، سازماندهی مناسب است. سازماندهی منابع وبی علیرغم تفاوت‌های این منابع با انتشارات چاپی، تابع اصول

چالش‌ها

این چالش‌ها را می‌توان از شش جنبه مطرح کرد:

۱- حقوقی. اینکه آیا می‌توان بدون گرفتن مجوز رسمی از صاحب وبسایت، حتی اگر دسترسی به محتوای آن آزاد گذاشته شده باشد، محتوای آن را رونوشت برداری و ذخیره کرد، به مسئله حق مؤلف و واسپاری قانونی آثار مربوط می‌شود و در مجموع بستگی به مقررات کشور مورد بحث و مأموریت‌ها و وظایف قانونی سازمان آرشیو کننده دارد. کشورها با قانون واسپاری آثار به سازمان‌های مسئول گردآوری و حفظ میراث مکتوب، اجازه حفظ نسخه‌هایی از این میراث را داده‌اند؛ اما در مورد منابع اینترنتی با وضعیت خاص و متفاوت دسترسی به این منابع، کشورها شیوه‌های مختلفی برای حفظ آن‌ها پیشه کرده‌اند.

اتریش، کانادا، کرواسی، دانمارک، استونی، فنلاند، فرانسه، آلمان، ایسلند، ژاپن، نیوزیلند، نورژ، اسلونی، سوئد و انگلستان در قانون واسپاری آثار و حق مؤلف خود، به واسپاری منابع وبی اشاره و یا قانون موجود را به این منابع نیز تسری داده‌اند. در این کشورها، موافق همین قانون‌ها به گردآوری محتوای وب می‌پردازند.

استرالیا، کبک، کاتالونیا، چین، جمهوری چک، مصر، هلند، لهستان، سنگاپور، کره جنوبی، اسپانیا، سوئیس و آمریکا پس از گرفتن مجوز از صاحبان سایت و در چارچوب استفاده منصفانه به گردآوری محتوای وب می‌پردازند.

در ایران بر اساس مصوبه واسپاری آثار غیر مکتوب (مورخ ۲۱/۲/۱۳۷۸ مصوب جلسه ۴۴۱ شورای عالی انقلاب فرهنگی)، همه تولیدکنندگان دولتی و غیردولتی آثار غیر مکتوب موظف‌اند دو نسخه از تولیدات خود را به کتابخانه ملی تحویل دهند و شماره واسپاری دریافت کنند. در بند الف ماده یک این مصوبه از «انتشارات الکترونیک: کتاب‌های مننی، کتاب‌های تصویری ساکن و متحرک، کتاب‌های گویا و ...» یاد شده است. هر چند به اعتبار وجود واژه «الکترونیک»

و مفاهیم مشترک است. ابرداده توصیفی در منابع وب نیز به کشف اطلاعات مرتبط، به سازماندهی منابع اطلاعاتی الکترونیکی، به درهم کرد منابع انتشاراتی و میانکنش پذیری کمک می‌کند. همچنین، ابرداده توصیفی، هویت دیجیتالی پدید می‌آورد و آرشیو را حفاظت و پشتیبانی می‌کند؛ و بهترین و مؤثرترین راه مرئی کردن منابع وب پنهان برای ابزارهای نمایه‌ساز وب است.

در عین حال لازم است استفاده از روش‌های کتابشناختی در ایجاد ابر داده مناسب (ابرداده توصیفی) برای آرشیو وب بررسی و ارزیابی شود. با این وجود، استفاده از استانداردهای فراداده‌ای در آرشیو وب، بستگی به نیازها، الزامات و تصمیم‌گیری سازمان متولی آرشیو دارد. به هر حال، مارک ۲۱، ISAD (G)، دابلین کور، MODS، METS، PREMIS نیز برای سازماندهی منابع آرشیوی وب قابل استفاده‌اند XMP که بسط یافته RDF است و برای نمایه‌سازی منابع وبی به کار می‌رود، نیز می‌تواند به عنوان فراداده در فهرست‌نویسی منابع آرشیو وب به کار رود. این فراداده به خاطر داشتن عناصر اصلی دابلین کور، با بسیاری از فراداده‌های دیگر قابلیت نقشه‌نمایی و میانکنش‌پذیری دارد.

در وب اغلب، تغییراتی در یوآرال، یا همان نشانی اینترنتی منابع و صفحات، رخ می‌دهد که جستجو را به «پیوند شکسته» منتهی می‌سازد. در واقع وقتی مکان شیء تغییر می‌یابد، یوآرال و ابرداده غیر معتبر می‌شوند. بنابراین در طرح‌های ابرداده‌ای، عناصری نظیر شماره‌های استاندارد برای شناسایی انحصاری اثر یا شیء به کار می‌رود. این‌ها در واقع مکان و نشانی دائمی منبعی است که ابرداده به آن ارجاع می‌دهد. این عناصر که شناساگر دائمی نامیده می‌شوند، شکل تغییر یافته و دائمی نشانی اشیای دیجیتالی هستند و PUR از آن جمله‌اند.

پروتکل ORE نیز، استاندارد برای توصیف و تبادل آن دسته منابع وبی است که در صفحات مختلف حضور دارند.

انتشارات وبی را نیز می‌توان مشمول این ماده دانست، اما به‌صراحت از منابع وبی در آن یاد نشده است. در صورت ایجاد آرشیو ملی وب در ایران به نظر می‌رسد لازم باشد به‌گونه‌ای مناسب لزوم واسپاری «انتشارات الکترونیک آنلاین» تصریح شود.

۲- شناسایی و گردآوری. شناسایی وب‌سایت‌های مرتبط و باکیفیت، چالش دیگری است؛ زیرا داده‌ها در وب عظیم و خزشگرها ناتوان از غربال کردن سایت‌های مربوط از نامربوط‌اند. انتقال داده‌ها به‌صورت خودکار، خطر گردآوری منابع غیرمرتبط و کم/یا بی‌کیفیت را افزایش می‌دهد. شناسایی و گردآوری دستی نیز به خاطر رشد سریع داده‌ها پاسخگو نخواهد بود. به‌علاوه، می‌تواند آرشیو را دچار سوگیری‌های ناشی از گرایش‌های گزینشگر کند. شناسایی و گردآوری از وب پنهان نیز بر دشواری کار می‌افزاید. گردآوری صفحاتی که استفاده از آن‌ها با نام کاربری و گذرواژه ممکن است، نیز چالش دیگری است.

۳- منابع مکرر. یک مشکل در مرحله گردآوری و مجموعه‌سازی منابع وب، تشخیص منابع مکرر است. فرض را این است که هر یوآرال نشانی یک صفحه وب در وب جهانی است، ولی اغلب دیده می‌شود چند یوآرال به یک صفحه وب منتهی می‌شوند. این‌ها را یوآرال‌های معادل می‌نامند. یوآرال‌های با نحو = syntax ترکیب کاراکترهای یکسان و مشابه، معادل‌اند؛ یعنی به یک صفحه وب منتهی می‌شوند. ولی در مواردی یوآرال‌های با نحو متفاوت نیز به صفحه واحد منتهی می‌شوند. درواقع آن‌ها نیز یوآرال‌های معادل‌اند. این واقعیت بر عملکرد خزشگرها که واکنشی منابع وبی را از طریق یوآرال آن‌ها بر عهده‌دارند، تأثیر می‌گذارد و منجر به دانلود شدن صفحات مکرر و هرز رفتن منابع شبکه می‌شود. هرچند در استانداردهای وب روش‌هایی برای پیشگیری از این معضلات وجود دارد، مطالعات و آزمون‌ها برای پیشگیری خودکار از رونوشت برداری از منابع مکرر

ادامه دارد.

۴- کشف تغییر. طبیعت وب پویاست. محتوا در آن به‌طور مداوم در حال افزوده شدن، حذف و تغییر است. همین خصلت وب، روزآمد نگاه‌داشتن صفحات گردآوری‌شده را برای خزشگرها دشوار می‌سازد:

به‌ویژه که همیشه تغییرات ظاهری به معنای تغییرات معنادار و محتوایی نیست. درک الگوهای پویایی صفحات وب، به این معنی که محتوای وب با چه سرعتی در حال تغییر است و ماهیت این تغییرات چیست و تأثیر این‌همه بر ساختار وب و میزان همبستگی این تغییرات با مضامین صفحات وب کدام‌اند، از موضوع‌های پژوهشی روز است.

کشف تغییر در آرشیوسازی وب و نیز در مباحثی مانند خدمات و سامانه‌های بزرگ‌مقیاس پایش و تحویل اطلاعات اهمیت دارد. خزشگرها باید بتوانند آخرین تغییرات صفحات وب را رصد و آخرین ویرایش آن‌ها را واکنشند و به انباره منتقل کنند. این به‌روزرسانی برای حفظ انسجام خزش و تازگی منابع موجود در انباره اهمیت دارد و بازیابی تازه‌ترین داده‌ها را ممکن می‌سازد. تغییرات را در سطوح مختلف قابل‌کشف‌اند و معلوم است که تابع گونه‌های مختلف ایجاد تغییر در صفحات وب‌اند.

به کشف تغییر، اغلب با رویکرد سندمحور در مقابل شیء‌محور پرداخته‌اند. منظور از شیء یا موجودیت در اینجا محتوای وب است و ممکن است بخشی از یک صفحه وب باشد که خود حامل اطلاعات قابل‌استفاده نظیر تصویر، مقالات خبری، محتوای وبلاگ، نظرات و جز آن باشد. در این زمینه میان تغییرات مهم و تغییراتی که در اثر پویایی قالب صفحه وب ایجاد می‌شوند (مانند آگهی‌ها، صفحه‌بندی‌های پویا و غیره) چندان فرقی گذاشته نمی‌شود. مکانیزم‌های کشف تغییر ممکن است ایستا (مانند برآورد تاریخ آخرین تغییر از خود صفحه وب نظیر کد، همسایگان یا ویژگی‌های معنایی) یا پویا و از طریق مقایسه ویرایش‌های پیاپی صفحه

باشد.

۵- تله‌های خزش. نرم‌افزار خزشگر باید طوری نوشته شود که خزشگر در تله‌های خزش درگیر نشود. تله‌های خزش وبسایت‌هایی هستند که در آن‌ها در پی مرور کاربر، یوآرال‌هایی به صورت پویا ایجاد می‌شوند. تله‌های خزش ممکن است برای گیرانداختن spambotها یا سایر خزشگرها که پهنای باند وبسایت‌ها را اشغال می‌کنند، به کار روند. بعضی از آن‌ها غیر عامدانه از طریق صفحات پویا که بعد از ارسال تقاضا ایجاد می‌شوند، پدید می‌آیند، مانند تقویم‌ها که پیوسته به روز یا سال بعد پیوند می‌دهند. بعضی از سایت‌های تجارت الکترونیکی نظیر Amazon.com از یوآرال‌ها برای رمزگذاری رشته تولیداتی استفاده می‌کنند که هر کاربر می‌بیند؛ بدین ترتیب که هر زمان که یک کاربر بر یک پیوند کلیک می‌کند سرور، ریز اطلاعات مربوط به رفتار خرید کاربر را برای تجزیه و تحلیل بعدی ثبت می‌کند. به طور مثال، صفحه پویایی را برای محصول X در نظر بیاورید که مسیر یوآرال آن X و شامل یک پیوند به محصول Y است. جزء مسیر در یوآرال مربوط به این پیوند X/Y خواهد بود که نشان می‌دهد کاربر در آستانه رفتن از صفحه X به صفحه Y است. حالا فرض کنید صفحه Y پیوندی به محصول X دارد. مسیر یو آر الی که به صورت پویا برای این پیوند ایجاد شده $X/Y/m$ خواهد بود؛ به این ترتیب خزشگر فکر می‌کند.

این صفحه جدیدی است، در حالی که آن را قبلاً بازدید کرده است، منتها با یک یوآرال جدید است. همچنین سرور ممکن است با هر بار کلیک یک کاربر (یا یک خزشگر) بر پیوندهای پویا، یک مدخل در یک پایگاه اطلاعاتی ایجاد کند. مثال آن وبلاگ یا Message Board است که کاربران می‌توانند در آن‌ها نظر بگذارند.

به این ترتیب، سایت‌هایی ایجاد می‌شوند که برای خزشگر به نظر بی‌انتها می‌رسند، آن‌هم به علت اینکه هر چه خزشگر پیوندها را تعقیب و شکار کند، یوآرال‌ها و در نتیجه

لینک‌های بیشتری ایجاد می‌شوند که خزشگر فکر می‌کند باید خزش کند. ولی این پیوندهای «پوچ» به هیچ محتوای جدیدی رهنمون نمی‌شوند، بلکه فقط صفحه‌هایی هستند که به صورت پویا ایجاد می‌شوند، یا صفحه‌هایی که قبلاً دیده شده‌اند. بنابراین خزشگر ممکن است برای خزش درون تله خزش بیفتد و در واقع هیچ محتوای جدیدی را واکنشی نکند. در واقع خزشگرها در یوآرال‌هایی که با مکانیزم‌های پویا در این صفحات تولید می‌شوند، گیر می‌افتند و به نظر می‌رسد، هرگز نمی‌تواند از آن خارج شود.

۶. وب ۲. صفحات وب ۲ که شبکه‌های اجتماعی وجه غالب آن را تشکیل می‌دهد، اغلب با زبان جاوا اسکریپت نوشته شده‌اند که به آن‌ها امکان عملکردهای تعاملی با کاربران و پویایی و تکثیر خودکار صفحات یا یوآرال‌ها را می‌دهد. شبکه‌های اجتماعی به دلیل تعاملی و مکالمه‌ای بودنشان و نحوه آرشيو شدن تمام و کامل، از مشکلات آرشيو وب هستند. مسئله مجوز برداشت اطلاعات از صفحاتی که گاه تعداد صاحبانشان بسیار است و آرشيو مکالمات و نظرات که اشخاص مختلف در صفحه درج می‌کنند و گرفتن مجوز از آن‌ها خود چالشی عظیم است بسامد بالای تغییرات در صفحات به علت روزآمدسازی و بارگذاری مکرر نظرات کاربران در ذیل مطالب بارگذاری شده و صفحات تاریخ که به طور خودکار و مرتب محتوایشان تجدید می‌شود، از مشکلات آرشيو کردن در محیط وب ۲ است. صفحاتی که به شیوه پویا ایجاد می‌شوند، تله‌های خزش محسوب می‌گردند. بسیاری معتقدند که فناوری بالاخره این مسائل را حل می‌کند و تا آن زمان باید محتوای وب ۲ را نیز تا آنجا که می‌توان، آرشيو کرد تا اطلاعات از دست نرود.

نتیجه

امروزه اطلاعات مهم‌ترین دارایی برای کاربران کامپیوتر محسوب می‌شود به همین دلیل حفاظت آن از اهمیت بالایی

برخوردار است. اطلاعات شامل: فایل‌های اطلاعاتی، نرم‌افزارها، کتب و مجلات الکترونیکی عکس و فیلم‌های خانوادگی آلبوم‌های موسیقی و... می‌باشند. چنین آرشیوهای اطلاعاتی از ارزش بالایی برخوردار هستند، به همین دلیل باید در فضایی ایمن و محفوظ باقی بمانند. علاوه بر امن نگاه‌داشتن اطلاعات، مرتب بودن آن‌ها نیز اهمیت بسیار زیادی دارد، چراکه حجم انبوهی از اطلاعات نامرتب، عملاً دستیابی به بسیاری از داده‌ها را غیرممکن خواهد ساخت. با وجود آرشیوهای اطلاعاتی مرتب، امکان دسترسی و به اشتراک‌گذاری اطلاعات نیز به سرعت ممکن خواهد بود. اطلاعات کالایی فناپذیر است. در هیچ زمانی نگهداری از حافظه ثبت‌نشده بشری برای جامعه این‌همه دشواری به همراه نداشته است. ظهور فناوری‌های دیجیتال و استفاده روزافزون و پیچیده از آن‌ها در سازمان‌های جدید تأثیر چشمگیری در ماهیت، اهمیت و حفظ «سند» داشته است.

سازمان‌ها و اشخاص به انگیزه‌های مختلف منابع وب را آرشیو می‌کنند؛ اما دو انگیزه عمده آن‌ها یکی حفظ میراث فکری و دیگری برآوردن نیاز محققان و جامعه استفاده‌کننده است. آرشیوسازی وب به برنامه‌ریزی بلندمدت، پژوهش‌های عمیق، نیازسنجی و امکان‌سنجی نیاز دارد و باید در تمام مراحل کار از متخصصان حوزه آرشیو، علم اطلاعات و علوم رایانه بهره برد.

حفاظت وب از بعد فنی فعالیتی بسیار پیچیده، گسترده و پویاست و پیاده‌سازی آن در عمل به دانش تخصصی و فنی بسیار گسترده و امکانات پیشرفته نیاز دارد. امروزه اطلاعات عمومی قابل‌دسترس در محیط وب از اطلاعات توزیع‌شده در هر رسانه دیگری بیش‌تر است. ماهیت ناخالص محتوای وب، شامل برخی تحولات پیش‌بینی‌ناپذیر است که می‌تواند بر آن تأثیر بگذارد. از این‌رو، حیطة گسترده‌ای از قالب‌های مرتبط و نیز چرخه داده‌های وبگاه (تارنگار)ها، حفاظت از این مواد را با چالش مواجه ساخته که نیازمند فرآینبی خاص

راهبردهای حفاظت و مجموعه‌سازی، روش‌ها و ابزارهاست. با گذشت زمان و افزایش تعداد و حجم مستندات در سازمان، نیاز به ابزاری جهت آرشیو و بایگانی آن‌ها وجود دارد.

با توجه به حجم بسیار اطلاعات در وب و ماهیت فناپذیری و زودگذر صفحات وب، آرشیوهای ملی برای مدیریت حفاظت اطلاعات رقمی و دسترس‌پذیری آن برای آیندگان، با چالش‌های بسیاری مواجه هستند (گاتن بای ۲۰۰۵).

این آرشیوها، برای مدیریت حفاظت اسناد رقمی خود، آرشیوسازی رقمی را آغاز کرده‌اند و برای طراحی و ساخت این آرشیوهای رقمی از الگوی مرجع سامانه اطلاعاتی آرشیوی باز یعنی آی.آی.اس.۳ بهره گرفته‌اند. اگرچه الگوهای بسیاری برای مدیریت حفاظت اسناد رقمی وجود دارد، برای حصول به هدف دستیابی دائمی به اسناد، باید فرایندهای خاصی طی شود. فرایندها عبارت‌اند از:

- ۱) انتخاب و فراهم‌آوری اسناد برای حفظ ارزش آنها به صورت پایدار در یک مکان امن که عموماً آرشیو رقمی خوانده می‌شود
- ۲) سازماندهی اسناد فراهم‌شده برای تسهیل مدیریت و دستیابی به آن‌ها
- ۳) به‌کارگیری برنامه برای حفاظت رقمی به‌منظور غلبه بر تهدیدهای ناشی از طریق تغییر نرم‌افزارها و فناوری‌هایی که این منابع به آن‌ها وابسته‌اند. حفاظت اسناد رقمی، چالشی نگران‌کننده برای بسیاری از آرشیوهاست؛ به‌گونه‌ای که (گاتن بای ۲۰۰۴) در مقاله خود می‌گوید همه آرشیوهای رقمی باید از همان ابتدای ایجاد مجموعه‌های رقمی خود، راهبردها و استانداردهای حفاظت و نگهداری از این منابع را در دستور کار قرار دهند، زیرا هدف از ایجاد آرشیو اسناد رقمی، مدیریت آن‌ها در طول زمان به‌منظور دستیابی دائمی به آن‌هاست. برای این کار، برنامه‌ریزی بلندمدت و مدیریت فعال و روزآمد منابع آرشیوشده امری ضروری است.

منابع

۱. صمیعی، میترا (۱۳۹۵). استانداردهای ذخیره و حفاظت در کتابخانه‌های دیجیتال. تهران: کتابدار.
۲. صمیعی، میترا؛ درودی، فریبرز و انتهایی، علیرضا (۱۳۸۹)، بررسی و تحلیل نظام اطلاعاتی آرشیوی باز، مدیریت اسناد، عزیزی، غلامرضا، تهران، سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران.
۳. نوشین فرد، فاطمه: رضایی شریف‌آبادی، سعید و عشق‌آبادی، مریم (۱۳۹۰)، بررسی سیاست‌های مجموعه‌سازی آرشیوهای ملی وب کشورهای منتخب: ارائه سياهه پیشنهادی برای آرشیوهای ملی.
۴. اصنافی، امیررضا (۱۳۹۲). آرشیو وب در ایران: از تصور تا واقعیت.
۵. الکساندر، ژانت ای؛ تیت، مارشا آن. شناخت وب: چگونه کیفیت اطلاعات موجود بر روی وب را ارزیابی نموده. تهران: دبیزش، ۱۳۸۳.
۶. رشیدی، کیانوش. «بررسی برنامه‌های حفاظت دیجیتال مواد وبی و راهکارهای آن‌ها در مواجهه با چالش‌های مربوطه». پایان‌نامه کارشناسی ارشد. به راهنمایی دکتر هاجر ستوده. دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، دانشگاه شیراز، ۱۳۹۰.

۷. زاگر، گریک. راهنمای جامع شبکه. مترجم لیلی قاسمزاده. تهران: سیمین دخت، ۱۳۸۲.

۸. شادان پور، فرزانه و دیگران. آرشیو وب ایران: امکانسنجی ایجاد آرشیو وب در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ج.ا. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، ۱۳۸۹.

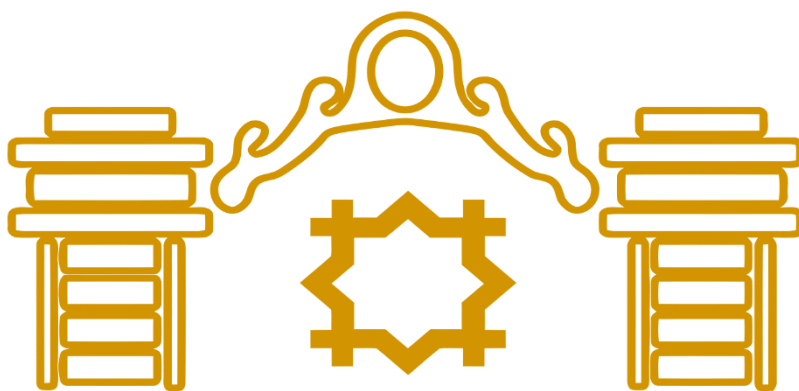
۹. شادان پور، فرزانه؛ وظیفهدوست، علیرضا. خزشگرهای وب. تهران: کتابدار، ۱۳۹۱.

۱۰. کیمتون، میشل. «از آرشیو اینترنت تا آرشیو در اینترنت». ترجمه مرضیه هدایت، در غلامعلی منتظر. مدیریت منابع اطلاعاتی وب، ج ۱: مبانی و تجربیهای جهانی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، ۱۳۹۱.

۱۱. گروتک، آبه؛ جونز، جینا. «DigiBoard: ابزار افزایش کارایی فعالیتهای پیچیده آرشیو وب در کتابخانه کنگره». ترجمه سعیده اسلامی، در غلامعلی منتظر. مدیریت منابع اطلاعاتی وب، ج ۲: دیدگاههای فناورانه، اخلاقی و مدیریتی. تهران: سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران، ۱۳۹۱.

1. HELEN HOCKX-YU, Access and Scholarly Use of Web Archives, Manchester 1824
2. ANAT BEN-DAVID AND HUGO HUURDEMAN, Web Archive Search as Research: Methodological and Theoretical Implications.

مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

• فاطمه خسروی

• دانشجوی ورودی ۹۴ کارشناسی ارشد مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)

• fatemekhosravi57@yahoo.com

است.

واحد اسناد ملی

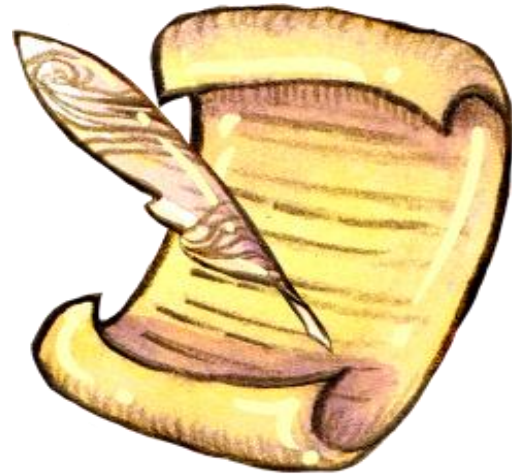
۱. اسناد درجه اول: اسناد درجه اول یا اصل اسناد شامل سندهایی است که گاهی در ضمن مجموعه‌های این واحد، که مهم‌ترین بخش اسناد کتابخانه مجلس شورای اسلامی است، از چند دسته اسناد تشکیل شده: خریداری شده یا اهدایی به صورت کتاب یا آلبوم و یا به صورت تک‌برگ یا اوراق به کتابخانه مجلس وارد شده است. این اسناد، به‌طور عمده، در بخش نسخ خطی کتابخانه نگهداری می‌شود. از جمله این اسناد می‌توان به نامه‌های امیرکبیر، چند آلبوم محتوی اسناد مشروطیت، اسناد

مرکز اسناد کتابخانه مجلس با در اختیار داشتن آرشیو بی‌همتایی شامل بیش از ۱۴ میلیون برگ از اسناد مربوط به ۲۴ دوره مجلس شورای ملی و هفت دوره مجلس سنا، تنها مرکز غنی اسناد پارلمانی کشور، معرف تاریخ قانون‌گذاری، سیر تصویب قوانین و تحولات قوه مقننه در ادوار مختلف و روایتگر تعاملات مردم با نمایندگان خویش است که به لحاظ پژوهش‌های جامعه‌شناختی و تحقیقات اجتماعی بسیار مهم و ارزنده محسوب می‌شود.

این مرکز با مجموعه‌های اهدایی نظیر مجموعه ۷۵ هزار سندی خانواده متین دفتری و مجموعه ۱۰ هزار سندی فرمانفرما و... تقویت گردیده و عرصه مطالعاتی و پژوهشی نابی را برای نویسندگان و پژوهشگران فراهم آورده است. این شامل: نامه‌ها، فرمان‌ها، قراردادها، امتیازنامه‌ها، اسناد مالی، قباله‌ها، وقف‌نامه‌ها، اعتبارنامه‌ها، عرایض و شکایات مردمی، اسناد انتخابات، اسناد و مدارک کمیسیون‌ها، لوایح، طرح‌ها، اسناد حسابداری، قوانین، اسناد مجلس مؤسسان، عکس‌ها، آلبوم‌های تاریخی و نقشه‌ها، نوارهای ریلی مشروح مذاکرات مجلس شورای ملی و فایل‌های دیجیتالی آن‌ها، بریده نشریات، پرونده نمایندگان مجالس ملی و سنا و غیره

خاندان متین دفتری، که اسناد مالیه ایران به صورت اوراق است، فرمان‌های ناصرالدین‌شاه، نامه‌های قائم‌مقام، اسناد سید جمال‌الدین اسدآبادی، اسناد فرمانفرما و وقف‌نامه چاپی تیمچه مرحوم فتح‌الله‌خان فراش‌باشی واقع در کرمانشاهان با موضوعات منشآت، فرمان‌ها، قبالچه‌های ازدواج، قراردادهای وقف‌نامه‌ها اشاره کرد.

۲. اسناد درجه دوم: رونوشت اسناد درجه اول جزو اسناد

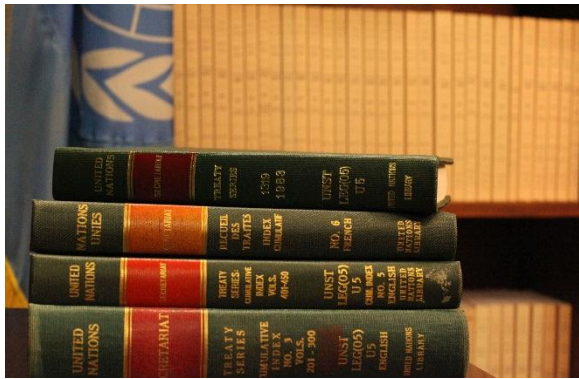
درجه دوم به شمار می‌آید که غالباً به صورت کتاب و به خط یک کاتب و شامل اسناد دوره صفویه و قاجاریه است مانند فرمان منع تراشیدن ریش در دوره شاه صفی صفوی.

۳. نامه‌ها و فرمان‌های مشروطیت: از مهم‌ترین اسناد این مجموعه می‌توان به این موارد اشاره کرد: متن فرمان مشروطیت، که از سوی مظفرالدین‌شاه در ۱۴ جمادی‌الثانی ۱۳۲۴ مصادف با ۱۳ مرداد ۱۲۸۵ صادر شده است؛ متن نطق مظفرالدین‌شاه، هنگام افتتاح مجلس در عمارت گلستان؛ نامه آیات عظام سید ابوالحسن اصفهانی، میرزای نائینی و شیخ عبدالکریم حائری یزدی به مجلس شورای ملی مبنی بر معرفی بیست تن از عالمان دینی آشنا به شرایط زمان از ایالات مختلف برای انتخاب هیئت پنج‌نفره مجتهدان طراز اول طبق اصل دوم قانون اساسی مشروطه؛ نامه تاریخی نمایندگان دوره اول مجلس شورای ملی به محمدعلی‌شاه و

پاسخ آن به تاریخ ۱۵ جمادی‌الاول ۱۳۲۶ برابر با ۲۵ خرداد ۱۲۸۷.

۴. اسناد ۲۴ دوره مجلس شورای ملی و هفت دوره مجلس سنا: این مجموعه شامل اسناد موجود در بایگانی راکد مجلس و دارای اسناد بسیار مهمی است که از نظر بررسی وقایع تاریخی - اجتماعی سال‌های نخستین مشروطیت و همچنین تحلیل تاریخ ایران، پس از انقلاب مشروطه تا پایان عصر پهلوی، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است. اسناد موجود در این بایگانی به طریقه دوره‌ای و تقدم تاریخی ثبت و بایگانی شده‌اند و از نظمی مطلوب برخوردارند.

بخش اسناد سازمان ملل

این بخش دربردارنده اسناد سازمان ملل شامل مجموعه‌های ارزشمند اطلاعات، اسناد و مدارک، گزارش‌ها و انتشارات ارکان شش‌گانه سازمان ملل و کارگزاری‌های تخصصی آن یعنی سازمان بین‌المللی کار، سازمان خواروبار و کشاورزی، سازمان بهداشت جهانی، بانک جهانی و یونسکو است. این اسناد از اولین سال‌های تأسیس سازمان ملل در سال ۱۹۴۸ میلادی (۱۳۲۷ خورشیدی) تاکنون، به زبان‌های انگلیسی، عربی و فرانسه به این کتابخانه می‌رسد و مطابق طبقه‌بندی خاص آن نگهداری می‌شود.

برای مراجعین کتابخانه استفاده از منابع نامبرده، نامحدود و رایگان است و همچنین جستجوی الکترونیکی در کلیه سایت‌های سازمان ملل از طریق اینترنت در محل کتابخانه میسر است.

واحد اسناد دیداری- شنیداری، دارای منابع غنی و منحصر به فردی است. واحد دیداری- شنیداری کتابخانه‌ی مجلس شورای اسلامی از سال ۱۳۷۷، فعالیت خود را با هدف گردآوری، حفظ و نگهداری منابع آغاز نمود و به جامعه محققان و پژوهشگران فرهنگ و تاریخ خدمات ارائه می‌دهد. در طی دو سال گذشته و مشخصاً از سال ۱۳۸۷ تاکنون بیش از ۳ هزار عکس جدید از طریق اهدا و خرید به مجموعه عکس‌های تاریخی مجلس اضافه شده است.

از دیگر بخش‌های مرکز اسناد کتابخانه می‌توان به شورای اسناد، واحد فهرست‌نویسی، واحد فراهم‌آوری، واحد تحقیقات تاریخ مجلس، واحد تاریخ شفاهی، فصلنامه اسناد بهارستان و واحد مخزن و خدمات آرشیوی اشاره نمود. از کارهای حائز اهمیت دیگر می‌توان به تهیه تصاویر دیجیتال از اسناد ملی و تاریخی موجود در کتابخانه مجلس اشاره نمود که جندی است که این اقدام آغاز گردیده و تاکنون در حدود ۲ میلیون برگ سند اسکن شده است.

بخش دیگری از این مرکز به مجموعه گزارش‌های دولتی اختصاص دارد که توسط سازمان‌ها، وزارتخانه‌ها و نهادهای دولتی به صورت کارنامه، گزارش عملکرد، سالنامه و آمارنامه، گزارش کنفرانس‌ها، قطعنامه‌ها و سمینارها تهیه و معمولاً با تیراژ محدود منتشر و به مراکز معدودی ارسال می‌شود. این گزارش‌ها حاوی مجموعه‌ای از آخرین اطلاعات آماری موجود در زمینه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی کشور است که نیازهای اطلاعاتی تصمیم‌گیران و برنامه‌ریزان و پژوهشگران را در این حوزه‌ها برطرف می‌کند.

واحد اسناد دیداری- شنیداری

منابع

1. <http://ical.parliran.ir>

۲. ططری، علی. معرفی مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی فصلنامه فرهنگی پیمان. شماره ۴۸. سال سیزدهم تابستان ۱۳۸۸.

بازدید دانشجویان مطالعات آرشیوی (ورودی ۹۵)

دانشگاه الزهراء (س) از

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

گزارش تصویری

• تهیه شده توسط

• دانشجویان ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء (س)

بخش اسناد انتخابات کتابخانه ایران شناسی

کتابخانه ایران شناسی

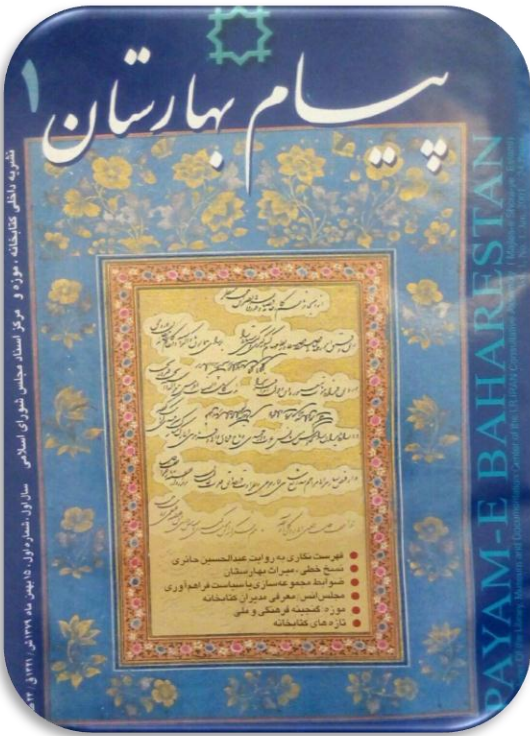
کتابخانه تخصصی انقلاب اسلامی تاریخ مجلس

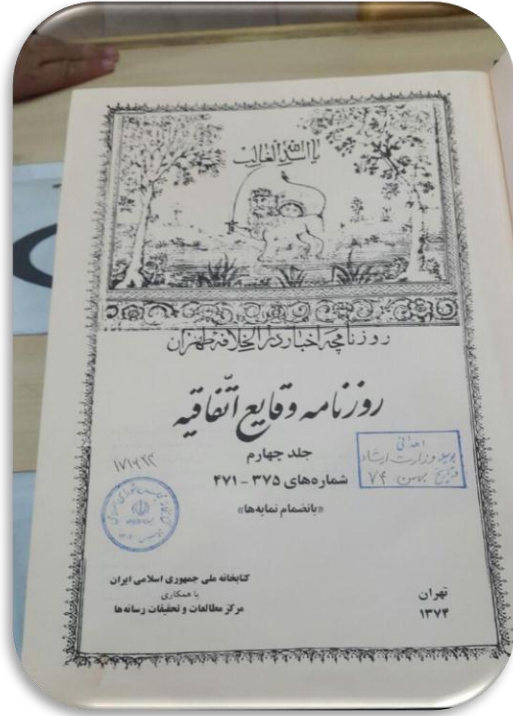
نمای بیرونی عمارت ملیک

کاشی کاری مربوط به اسامی اهداکنندگان عمده کتاب به کتابخانه مجلس

نخستین شماره نشریه پیام بهارستان

روزنامه وقایع اتفاقیه - بخش نشریات

حروف چاپ سربی

نمای بیرونی کتابخانه ایران شناسی - ضلع جنوبی

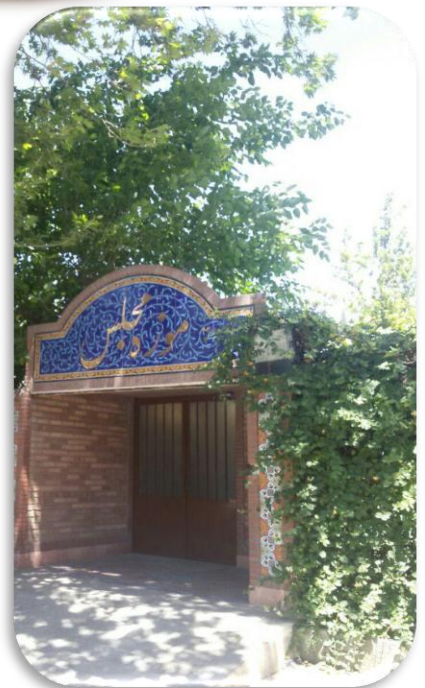
گروه بازدید در کنار عمارت کتابخانه
ایران شناسی

گروه بازدید در موزه مجلس

بخش اسناد انتخابات کتابخانه ایران شناسی

درب ورودی موزه مجلس

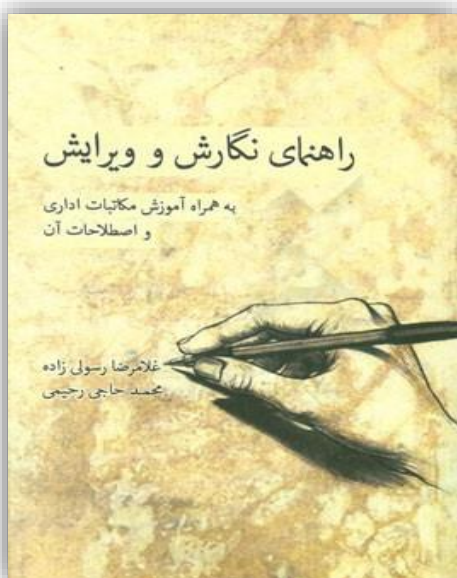

گروه بازدید در موزه مجلس

معرفی انتشارات کتابخانه مجلس در سال‌های ۹۵-۹۶

- مریم اشرفی
- دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)
- mashrafi.ir@gmail.com

عنوان: راهنمای نگارش و ویرایش

موضوع: نگارش علمی و فنی- ویراستاری- نامه‌نگاری اداری

نویسندگان: غلامرضا رسولی‌زاده، محمد حاج‌رحیمی

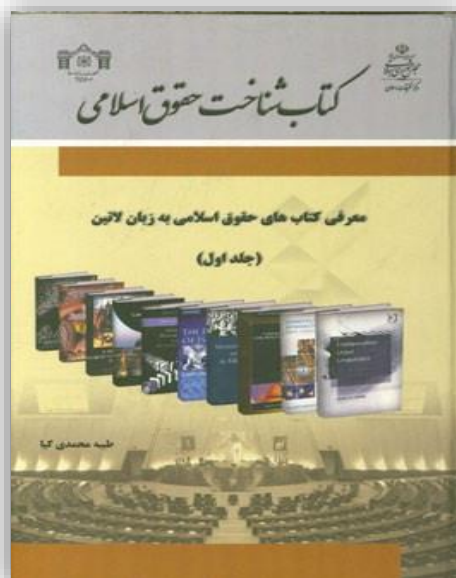
مشخصات کتاب: ۱۸۴ صفحه، رقعی، شومیز، چاپ اول

تاریخ نشر: ۹۵/۰۹/۲۹

قیمت پشت جلد: ۹۰۰۰۰ ریال

معرفی مختصر کتاب:

انتخاب کلمات و در پی آن جملات مناسب، با توجه به شرایط زمانی و مکانی، می‌تواند کارهای خارق‌العاده‌ای انجام دهد. انسانی را به زندگی امیدوار کند، موجبات صلح بین دو کشور را فراهم آورد، امری جزئی را بزرگ جلوه دهد و امری بزرگ را جزئی. همه‌ی این‌ها مستلزم داشتن مهارت بکار بردن واژه‌ها در جای طلایی‌شان است. کتاب پیشرو در سه بخش تنظیم‌شده که هر یک ناظر به نیازی است که هر نویسنده با آن مواجه است.

عنوان: کتاب شناخت حقوق اسلامی

موضوع: فقه- کتابشناسی

نویسنده: طیبه محمدی‌کیا

مشخصات کتاب: ۲۲۲ صفحه، رقعی (کالینگور)، چاپ اول

تاریخ نشر: ۹۵/۱۰/۰۱

قیمت پشت جلد: ۱۰۰۰۰۰ ریال

معرفی مختصر کتاب:

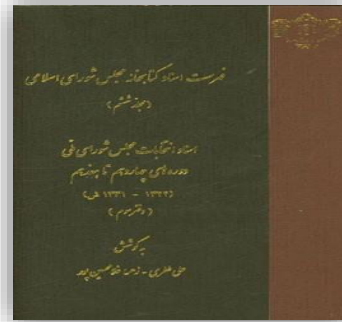
کتاب حاضر دربردارنده خلاصه‌ای از آثار لاتینی است که در سال‌های اخیر به چاپ رسیده‌اند و موضوع عمده آن‌ها نیز بررسی نقش دین در حقوق و قانون است. مطالب این کتاب در دو بخش کلیات و زیرشاخه‌های حقوقی دسته‌بندی شده است. توجه به آثار چاپ‌شده توسط نویسندگان حقوقی و یا مراکز انتشاراتی معتبر و مشهور، ارائه شناسنامه کامل کتاب، ارائه طرح روی جلد آن‌ها، ارائه کلید واژگان و خلاصه‌ای از موضوعات مطرح‌شده در کتاب از ویژگی‌های این کتاب بشمار می‌آید.

سال چهارم، شماره اول، تابستان و پاییز ۹۶

۲۶

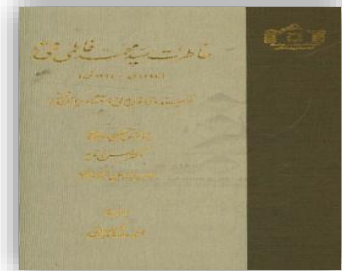
فصلنامه علمی- دانشجویی مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)

عنوان: فهرست اسناد کتابخانه مجلس شورای اسلامی
موضوع: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی - فهرست‌های اسناد ملی - ایران - فهرست‌ها
پدیدآورندگان: علی ططری، زهرا غلامحسین‌پور
مشخصات کتاب: ۱۰۲۸، جلد ۶، وزیری (گالینگور)، چاپ اول
تاریخ نشر: ۹۵/۱۰/۲۷
قیمت پشت جلد: ۴۰۰۰۰۰ ریال

معرفی مختصر کتاب:

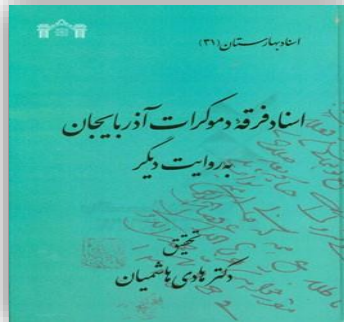
کتاب حاضر دربردارنده خلاصه‌ای از آثار لاتینی است که در سال‌های اخیر به چاپ رسیده‌اند و موضوع عمده آن‌ها نیز بررسی نقش دین در حقوق و قانون است. مطالب این کتاب در دو بخش کلیات و زیرشاخه‌های حقوقی دسته‌بندی شده است. توجه به آثار چاپ‌شده توسط نویسندگان حقوقی و یا مراکز انتشاراتی معتبر و مشهور، ارائه شناسنامه کامل کتاب، ارائه طرح روی جلد آن‌ها، ارائه کلید واژگان و خلاصه‌ای از موضوعات مطرح‌شده در کتاب از ویژگی‌های این کتاب بشمار می‌آید.

عنوان: خاطرات سید محمد فاطمی قمی (۱۲۹۴ ق-۱۳۲۴ ش)
موضوع: فاطمی قمی، محمد، ۱۲۹۴ ق-۱۳۲۴ ش - حقوقدان - ایران - سرگذشتنامه نویسنده: محمد فاطمی قمی.
مصحاحان: احمدرضا نائینی، حسن زندیه
مشخصات کتاب: ۲۹۶ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ دوم
تاریخ نشر: ۹۶/۲/ ۱۸
قیمت پشت جلد: ۱۶۰۰۰۰ ریال

معرفی مختصر کتاب:

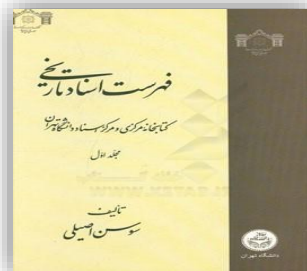
کتاب خاطرات سید محمد فاطمی قمی اثری است کم‌نظیر در یک برهه مهم تاریخی و همچنین گنجینه‌ای از اطلاعات عمومی و فنی در حوزه مسائل حقوقی بشمار می‌آید. فاطمی خاطرات خود را از سلسله نسب خود شروع کرده نموده و وقایع خارجی، سیاسی، اجتماعی و خانوادگی خود را به‌طور بسیار مختصر یادداشت کرده است. در این کتاب وقایع تاریخ مشروطه، تحولات دنباله آن تا سقوط قاجار و روی کار آمدن سلسله پهلوی ثبت شده است.

عنوان: اسناد فرقه دموکرات آذربایجان به روایت دیگر
موضوع: فرقه دموکرات آذربایجان - تاریخ - اسنادومدارک، ایران - تاریخ ایران - پهلوی ۱۳۰۴ تا ۱۳۲۰ - اسناد ساواک، آذربایجان - تاریخ واقعه، ۱۳۲۴ تا ۱۳۲۵ - اسناد و مدارک
پدیدآورنده: هادی هاشمیان
مشخصات کتاب: ۵۹۰ صفحه، وزیری (گالینگور)، چاپ اول
تاریخ نشر: ۹۵/۱۰/ ۲۷
قیمت پشت جلد: ۳۰۰۰۰۰ ریال

معرفی مختصر کتاب:

در این کتاب روایتی از سرگذشت آذربایجان از روز هجوم واحدهای نظامی ارتش سرخ بدان سامان در شهریور ۱۳۲۰ تا اندک زمانی بعد از خروج واحدهای مزبور از خاک ایران در بهار ۱۳۲۵ نیز می‌توان توصیف کرد، محور اصلی بحث به چگونگی فرازوفرو فرقه دموکرات آذربایجان اختصاص دارد؛ این که چگونه پس از تلاش ناموفق دولت شوروی برای کسب امتیاز نفت شمال، مقامات مسکو با استفاده از شبکه امنیتی و اطلاعاتی گسترده‌ای که در این سال‌ها در آذربایجان برپا کرده بودند موجبات تشکیل فرقه دموکرات آذربایجان را فراهم آوردند.

عنوان: فهرست اسناد تاریخی
موضوع: نسخه‌های خطی - ایران - تهران - فهرست‌ها
نویسنده: سوسن اصیلی
مشخصات کتاب: ۲۹۴ صفحه، جلد ۱ (فهرست تمام مجلدات) - چاپ اول
تاریخ نشر: ۹۵/۱۰/ ۲۶
قیمت پشت جلد: ۱۲۰۰۰۰ ریال

معرفی مختصر کتاب:

این اثر نخستین مجلد از فهرست اسناد تاریخی کتابخانه مرکزی و مرکز اسناد دانشگاه تهران است. اسناد تاریخی شامل مجموعه‌ای نفیس از یادداشت‌ها، دست‌نوشته‌ها و اسناد خانوادگی از قرن نهم هجری تا اواخر دوره پهلوی است. در فهرست حاضر اسناد با توجه به محتوا و ماهیت به دو بخش موضوعی تقسیم می‌شوند: ۱- اسناد اقتصادی و اجتماعی، ۲- اسناد سیاسی.

از جنس تجربه

مصاحبه با آقای دکتر فریدون آزاده

• سارا سلطانی

• دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)

• sarasoltany72@gmail.com

سال چهارم، شماره اول، تابستان و پاییز ۹۶

۲۸

فصلنامه علمی- دانشجویی مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)

❖ زمانی که شما در این بخش مشغول به کار

شدید کتابخانه و مرکز اسناد مجلس چه وضعیتی

داشت و چه فعالیت‌هایی در حال انجام بود؟

کتابخانه قبل از این سال‌ها زیر نظر پارلمان بود و از استقلال مالی و تصمیم‌گیری بهره‌مند نبود. بعد از این سال‌ها با وجود حضور جناب دکتر فدایی در کمیسیون فرهنگی مجلس و سابقه دو دوره نمایندگی در مجلس و از همه مهم‌تر داشتن مدرک کارشناسی ارشد و دکتری همین رشته و عضو هیئت‌علمی گروه کتابداری دانشگاه تهران، پیشنهاد استقلال کتابخانه را به مجلس ارائه کردند که بعدها طی فرآیندی به‌عنوان قانون از تصویب مجلس و شورای نگهبان گذشت. در زمان تصدی جناب ابهری که بنده هم معاون فنی کتابخانه بودم روند مکانیزه کردن خدمات و فعالیت‌ها با جذب نیروی انسانی مرتبط با رشته شروع شد و تا هم‌اکنون این روند ادامه دارد.

قبل از این سال‌ها خدمات و فعالیت‌ها به شکل سنتی انجام می‌شد. با قانونی شدن استقلال کتابخانه ردیف بودجه مشخصی به کتابخانه اختصاص داده می‌شد. از این رهگذر برنامه‌های توسعه کتابخانه در اولویت قرار گرفت. در ابتدا اسناد و مدارک پارلمانی که شرایط خوبی نداشتند از هم تفکیک شدند. سپس با ارائه برنامه‌های کاری مدون، سازماندهی منابع آرشیوی آغاز شد. خرید برنامه نرم‌افزاری

با توجه به اهمیت اسناد مجلس شورای اسلامی و نقشی که مدیریت صحیح و علمی بر ماندگاری و دسترس‌پذیر ساختن این اسناد دارد، نشریه حاضر مصاحبه‌ای با آقای دکتر فریدون آزاده ترتیب داده است. ایشان هیئت‌علمی بازنشسته گروه کتابداری و اطلاع‌رسانی پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران با معلومات و سابقه مدیریتی در حوزه اسناد و آرشیو مجلس شورای اسلامی می‌باشد. امید است این مصاحبه مخاطبان را از تجربیات این استاد فرهیخته محظوظ دارد.

❖ برای مخاطبانی که ممکن است با سابقه فعالیت شما در بخش فنی کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی آشنایی نداشته باشند بگویید که از چه سالی و چگونه وارد این حوزه شدید؟

در سال‌های ۱۳۷۴ تا ۱۳۸۵ به مدت حدود ده سال به‌عنوان معاون فنی و مشاور کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی در کتابخانه حضور داشتم. حضور من در این کتابخانه و آرشیو غنی از منابع و مدارک پارلمانی همراه بود با ریاست جناب آقای دکتر غلامرضا فدایی و جناب دکتر سید محمدعلی احمدی ابهری که هر دو بنا بر موقعیت و دیدگاه‌های خود هم به محتوای کتابخانه کمک کردند و هم در پیشرفت و توسعه کتابخانه همت داشتند.

مناسب که دربرگیرنده اطلاعات همه نوع مواد آرشیوی و کتابی بود در اولویت برنامه‌ها قرار گرفت و حتی پیشنهاد آتی به شرکت مربوطه ارائه شد که با توجه به نیازهای کتابخانه برنامه مناسب را تهیه و ارائه کند.

❖ وضعیت امروز اسناد و آرشیو مجلس شورای اسلامی را چگونه ارزیابی می‌نمایید؟

بسیار مایلیم این نکته مهم را یادآوری کنم که اساس کار این کتابخانه و آرشیو پارلمانی از ابتدا روی اصول و ضوابط درست و منطبق با استانداردهای این رشته و حوزه‌های مرتبط بنا شده است. هم‌اکنون بعد از حدود ده سال از تاریخی که بنده از کتابخانه به دانشگاه آمدم، همان رویه کماکان ادامه دارد. از جمله کارهایی که در زمان حضور بنده با همکاری مسئولان و دلسوزانه سایر دوستان و مدیریت‌ها انجام شد و هم‌اکنون ادامه دارد شامل: دیجیتالی کردن مشروح مذاکرات مجلس شورای ملی و اسلامی که از طریق سایت این کتابخانه محتوای این مذاکرات قابل جستجو است. اسنادی که به لحاظ حقوقی و تاریخی منشأ و اساس تصمیم‌گیری‌ها و قوانین کشور بوده و هست. تهیه میکروفیلم و فرمت دیجیتالی از نشریات تاریخی و کتاب‌های خطی که با استفاده از دستگاه‌های مدرن و به‌روز انجام شده است. شناسایی عکس‌ها و تهیه فرمت الکترونیکی از آن‌ها در کنار توسعه و تقویت واحدهای فنی و کامپیوتری از دیگر تلاش‌ها در این دوران بود. البته در کنار این فعالیت‌های صورت گرفته انتشار چندین مجله مرتبط با اسناد تاریخی و آرشیوی، نسخه‌ها و اسناد خطی و... به‌طور مستمر چاپ و منتشر می‌شوند.

❖ چالش‌های پیش روی اسناد و آرشیو مجلس شورای اسلامی چه خواهد بود و شما به‌عنوان یک فرد باسابقه و تجربه فعالیت مدیریتی و پژوهشی در این حوزه چه پیشنهادهایی برای بهبود فعالیت‌های این مرکز دارید؟

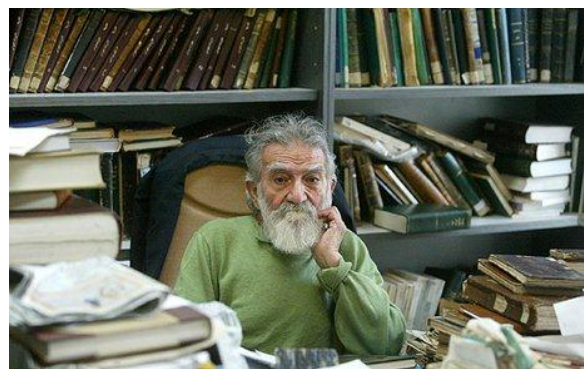
البته وضعیت آرشیوها با توجه به عنایت مسئولان به اهمیت موضوع و وجود افراد علاقه‌مند در آرشیوها هنوز به نظر من در ابتدا راه هستیم. هنوز ارائه خدمات در این حوزه بنا به دلایل گوناگون از شرایط خوبی برخوردار نیست و محققان حوزه تاریخی و آرشیوی با محدودیت‌های زیادی مواجه‌اند.

توجه به اسناد و مکان‌های تاریخی و آرشیوی به لحاظ برنامه‌بودجه جدی نیست؛ و در حفظ و حراست از آن‌ها اهتمام جدی نداریم. پیشنهاد بنده این است که انجمن مرتبط با این حوزه تشکیل شود و در کنار توسعه و تقویت گرایش‌های مرتبط با آرشیو در مقاطع تحصیلات تکمیلی و با استفاده از تجربیات دیگر کشورهای موفق از طریق همایش‌ها و رویه‌های معقول و علمی به بهبود شرایط فعلی کمک کنیم؛ و مراکز آرشیوی در سطح کشور حساسیت موضوع را بیش از گذشته درک کرده و از طریق جلسات مستمر و اعلام نتایج جلسات به سازمان‌های ذی‌ربط از جمله سازمان اسناد و کتابخانه ملی و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی گام‌های جدید و عملی برداشته شود.

مایلم در این مصاحبه از تلاش‌های عالمانه و مسئولانه شادروان استاد عبدالحسین حائری که مدت‌زمان زیادی از وقوع انقلاب تا قبل از قانونی شدن جایگاه کتابخانه، سمت ریاست کتابخانه را عهده‌دار بودند تشکر نمایم. دوره‌ای که به لحاظ فراز و فرود جایگاه کتابخانه و خطرات گوناگونی که این کتابخانه را تهدید می‌کرد، با ایستادگی و درایت ایشان صدمه‌ای به مجموعه و موقعیت تاریخی و آرشیوی این کتابخانه وارد نشد. در همین راستا برای تجلیل و احترام از مقام علمی و خدمات ایشان جلسه یادبودی روز دوشنبه ششم شهریور نودوشش از ساعت سه تا پنج بعدازظهر توسط کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس برگزار شد. روحش شاد.

در نهایت پاس از اینکه این فرصت را در اختیار ما قرار دادید. سید شابر سرجامه

علمی مدام.

عبدالحسین حائری - کتاب‌شناس، فهرست‌نگار و نسخه‌پژوه

پرسه در حوالی بهارستان

گزارش بازدید دانشجویان مطالعات آرشیوی (ورودی ۹۵) دانشگاه الزهراء(س) از کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

تاریخ بازدید: ۱۳۹۶/۲/۲۷

- مدیحا وروانی فراهانی
- دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)
- Madiha.farahani@gmail.com

تعدادی از بخش‌ها و ساختمان‌های دیگر به اختصار معرفی شوند، شاید تصویر کامل‌تری از آنچه در پردیس مجلس اتفاق می‌افتد در ذهن مخاطبان نقش ببندد. در واقع این مقاله، گزارشی است از بازدید دانشجویان کارشناسی ارشد مطالعات آرشیوی (ورودی ۹۵) دانشگاه الزهراء(س) از کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی که در روز چهارشنبه مورخ ۲۷ اردیبهشت ۱۳۹۶ خورشیدی به سرپرستی و همراهی جناب آقای دکتر آزاده صورت گرفته است.

بازدید ساعت ۸:۳۰ صبح و از درب غربی مجلس، جنب مدرسه شهید مطهری آغاز شد. درب غربی به یک حیاط نه‌چندان بزرگ منتهی می‌شد. یک ساختمان چندطبقه روبروی درب غربی قرار داشت، به‌علاوه چند دستگاه

در هر شهری، ساختمان‌هایی وجود دارد که برای همه آشناست. همه مردم آن‌ها را می‌شناسند. دقیقاً می‌دانند آن‌ها کجا قرار دارند تا جایی که برای دادن آدرس مکان‌های دیگر از آن‌ها کمک می‌گیرند. به‌عنوان مثال می‌گویند روبروی درب اصلی دانشگاه تهران، یا جنب پردیس سینمایی آزادی، یا پشت ساختمان دادگستری و یا ...

یکی از این ساختمان‌های معروف، مجلس شورای اسلامی واقع در میدان بهارستان تهران است. بیشتر مردم ساختمان پارلمان جدید را می‌شناسند. در رفت‌وآمدهای هرروزشان از کنار آن عبور می‌کنند و تا حدودی با کارکردش آشنایی دارند؛ اما بیشتر مردم نمی‌دانند که در پشت ساختمان پارلمان جدید چه بخش‌ها و ساختمان‌هایی وجود دارد یا اصلاً چه کاربردی دارند. در این مجال اندک سعی شده که

اتومبیل پارک شده در پارکینگ مسقف و چند درخت کهنسال بالابلند. در سمت چپ درب غربی، دیوار عمارتی متعلق به دوره قاجار دیده می‌شد که بر سردرش حک شده بود «موزه مجلس» که بعداً مفصل به آن می‌پردازیم. در مدخل ساختمان روبرویی، ورودی حراست مجموعه قرار داشت. از مراجعین خواسته می‌شد کیف، ساک یا سایر وسایل خود را (به‌غیر از موبایل و لوازم یادداشت‌برداری) در کمدهایی که برای این منظور تعبیه شده بود، قرار دهند. ما نیز چنین کردیم.

در سرسرای ساختمان، روی دیوار سمت راست، یک کاشی-کاری بزرگ قرار داشت که اسامی اهداکنندگان عمده کتاب به کتابخانه مجلس روی آن نقش بسته بود. روی این طرح هنوز چند جای خالی دیده می‌شد که احتمالاً در آینده اسامی دیگری به این فهرست افزوده خواهد شد.

برای شروع به دفتر کار مدیریت مرکز اسناد، جناب آقای دکتر ططری رفتیم. ایشان که از اساتید مدعو دانشگاه الزهراء^(س) هستند، ضمن خوشامدگویی توضیح دادند که این مجموعه متشکل از سه بخش است: کتابخانه، موزه و مرکز اسناد. یک نشریه علمی-ترویجی نیز با عنوان «پیام بهارستان» در مجلس شورای اسلامی تهیه و چاپ می‌شود. مقالات این فصلنامه عموماً با موضوعیت مجلس (ایران و جهان) و با تأکید بر اسناد نگاشته می‌شود. در ضمن مرکز دارای یک مجموعه غنی از پوستر با محوریت انقلاب اسلامی ایران که به‌خودی‌خود پتانسیل ارزشمندی برای پژوهش به حساب می‌آید. لازم به ذکر است که مجموعه‌ای بالغ بر ۹۰۰۰ فایل دیداری-شنیداری نیز در مجموعه گنجانده شده است. دکتر ططری افزودند که آرشیو مجلس اولین آرشیوی بوده که برای سازماندهی اسناد خود، نرم‌افزار پارس آذرخش را به کار برده است.

اولین قسمتی که از آن بازدید کردیم کتابخانه تخصصی انقلاب اسلامی تاریخ مجلس بود که جنب دفتر مدیریت مرکز اسناد قرار داشت. مخزن این کتابخانه کتبی با محوریت

انقلاب اسلامی و تاریخ مجلس از انقلاب ۵۷ به بعد را در خود گنجانده بود. قسمت انتهایی کتابخانه نیز به کتاب‌هایی با موضوع افغانستان اختصاص داشت. در ضمن مسئول کتابخانه افزودند که کتابخانه حقوق مجلس نیز در دست ساخت است.

سپس به سمت کتابخانه ایران‌شناسی حرکت کردیم. مسیر منتهی به کتابخانه، معبری بود سرسبز و پردرخت. بدیهی است که چقدر خوشوقت بودیم که این بازدید در اردیبهشت‌ماه انجام شده بود. بعضی از ساختمان‌ها در حال ساخت یا بازسازی بودند و به همین دلیل مناطقی با گونی-های نایلونی سفید پوشیده و مسدود شده بودند که نشان-دهنده محل فعالیت‌های ساختمانی بود.

کتابخانه ایران‌شناسی در ساختمانی بسیار زیبا و با قدمتی حدوداً ۱۰۰ ساله مستقر بود. رواق‌ها با ستون‌های کرم‌رنگ در کنار پنجره‌های قدی چوبی با پشت‌دری‌های سفید به جلال و شکوه این عمارت می‌افزود. یک سنگ‌نبشته که روی آن کلمه «کتابخانه» حکاکی شده، روی نمای غربی کتابخانه نصب شده بود که از بدو تأسیس کتابخانه آنجا قرار داشت.

عمارت کتابخانه دو پله از سطح حیاط بالاتر بود. در سرسرای کتابخانه، در سمت راست یک اتاق بزرگ قرار داشت که متعلق به بخش فهرست‌نویسی بود و چند تن از کتابداران و فهرست‌نویسان آنجا مشغول به کار بودند. از آنجایی که جناب آقای دکتر آزاده، در گذشته سمت مدیریت فنی کتابخانه مجلس را به مدت ده سال عهده‌دار بودند، در هر بخشی که وارد می‌شدیم، پرسنل با روی گشاده از ایشان استقبال و از دیدار مجدد ایشان اظهار خوشوقتی می‌کردند.

پس از دیدار با فهرست‌نویسان، وارد سالن اصلی کتابخانه شدیم. تالاری بسیار بزرگ که چندین ستون مستحکم سقف بلندبالای آن را به دوش می‌کشیدند. قفسه‌های کتاب در سمت چپ و دورتادور تالار قرار داشت. در سمت راست پنجره‌های بزرگ قدی تالار را روشن می‌کردند و شکوه خاصی به آن می‌بخشیدند. چندین لوستر که در فواصل

معین از سقف آویزان بودند، بر روشنایی محیط می‌افزودند. چند میز مطالعه بزرگ در سمت راست و سیستم‌های جستجو در وسط تالار برای استفاده مراجعین قرار داشت. میز کتابدار در انتهای سالن مستقر بود. آقای زمانی، کارشناس ارشد کتابداری، کتابدار مرجع این بخش بودند. ایشان ضمن ارائه توضیحاتی در مورد کتابخانه، چند مجلد چاپی از در همکرد نشریه «پیام بهارستان» را به ما نشان دادند.

کتابخانه ایران‌شناسی اولین کتابخانه مجلس بوده است که در اوایل سلطنت پهلوی اول در کنار مجلس سنا با ۵۰۰ جلد کتاب شروع به کار کرد. به بیان دقیق‌تر، در سال ۱۳۰۴ تحت نظر و مدیریت یوسف اعتصامی آشتیانی (اعتصام‌الملک) به‌عنوان اولین کتابخانه رسمی و دولتی گشایش یافت^۱ و هم‌اکنون در جرگه برترین کتابخانه‌های کشور در زمینه ایران‌شناسی قرار داد. بعدها یک کتابخانه دیگر در سه‌طبقه ساخته شد.

در انتهای تالار ایران‌شناسی اتاق بزرگی قرار داشت که اسناد و مکاتبات مربوط به تمام انتخابات ایران تا قبل از انقلاب اسلامی در آنجا نگهداری می‌شد. آقای پویان‌مهر، کارشناس اسناد مسئول این بخش، ضمن نشان دادن نمونه‌ای از اسناد به گروه بازدید، توضیحاتی در مورد مجموعه ارائه نمودند.

پس از خروج از کتابخانه ایران‌شناسی و عبور از روبروی ساختمان ملیجک (عزیزالسلطان)، به بخش گزارش‌ها دولتی رفتیم. در اینجا احضاریه‌های تجاری، گزارش‌ها دولتی، انتشارات و نشریات خاکستری که تجاری هستند و به‌صورت محدود چاپ و توزیع می‌گردند، سازماندهی و نگهداری می‌شوند. اسناد این قسمت از سال ۱۳۰۴ (پهلوی اول) به بعد را پوشش می‌دهد.

سپس به ساختمان نشریات رفتیم که جنب بخش گزارش‌ها

دولتی قرار داشت. در این بخش تمام روزنامه‌ها، مجلات، نشریات، پیاپی‌ها و ... به‌صورت مجلدهای ادغام‌شده و صحافی شده در اختیار مراجعان قرار می‌گرفت. قدیمی‌ترین نشریه روزنامه «وقایع‌انفصافیه» بود که مسئول بخش نسخه چاپی آن را به ما نشان دادند.

سپس به همان ساختمان اول برگشتیم. در طبقه اول از بخش مرمت بازدید کردیم که بیشتر ترمیم و نگهداری اسناد و مدارک کاغذی، نسخه‌های خطی و تابلوهای نقاشی را شامل می‌شد. کارشناسان این بخش اغلب دانش‌آموختگان رشته مرمت بودند. در قسمت دیگر، کار صحافی انجام می‌شد، از صحافی در همکردهای جدید گرفته تا ترمیم و تعمیر جلد‌های قدیمی و شیرازه‌های از هم‌پاشیده. این بخش پر بود از ماشین‌های پرس، برش و چاپ. در آنجا گنج‌های چوبی وجود داشت با تقسیم‌بندی‌های کوچک‌تر که حروف سربی را در آن نگهداری می‌کردند که برای حروف‌چینی و چاپ در قدیم مورد استفاده قرار می‌گرفته است.

سپس به طبقه سوم و بخش دیجیتال رفتیم. در این بخش از میکروفیلم‌ها فایل‌های پشتیبان در قالب DVD تهیه می‌شد. در ضمن اسکن کتب، نسخ خطی و سایر اسناد نیز از فعالیت‌های اصلی این بخش به حساب می‌آمد. چندین دستگاه اسکنر گول‌پیکر در این بخش وجود داشت که کارشناسان با توجه به قدمت، نوع کاغذ، نوع جوهر و ... اسناد، تنظیمات خاصی را روی دستگاه‌ها اعمال می‌کردند تا حین عملیات اسکن صدمه‌ای به اسناد و مدارک وارد نشود. در واقع در این بخش نسخه الکترونیکی اسناد تهیه می‌شد تا در اختیار مراجعان قرار بگیرد. به این ترتیب اصل اسناد در جریان استفاده‌های مکرر و بعضاً نادرست دچار آسیب نمی‌شوند و به‌خوبی حفظ می‌گردند.

در این بخش یک پنکه بسیار قدیمی صورتی‌رنگ زیبا وجود داشت که ساخت آلمان بود و بیش از ۱۰۰ سال قدمت داشت.

1. <http://fa.wikipedia.org/wiki>

نکته جالب توجه این که هنوز کار می‌کرد و مسئول محترم بخش دیجیتال، هنگامی که شور و شوق ما را نسبت به پنکه دیدند، آن را روشن کرد تا ما کارکردش را ببینیم. واقعاً خوب کار می‌کرد. شاید بتوان گفت این پنکه، جزو قدیمی‌ترین اقلام اداری مجموعه کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی است که هنوز غیورانه در حال خدمت‌رسانی به خلق است.

پس از آن نوبت به بخش فراهم‌آوری رسید. در این اتاق که دورتادور پر بود از قفسه‌های مملو از کتاب، کار مجموعه-سازی و سفارش کتب و مدارک صورت می‌گرفت. کتابداران این بخش که همه از حرفه‌های این رشته بودند و ید طولایی در این کار داشتند شامل سه خانم و یک آقا بود. خانم صادق پور بیشتر روی کتب علوم انسانی کار می‌کردند، خانم یوسفی در کتب لاتین خبره بودند و خانم مکاری روی کتب ارشاد تبحر داشتند. پرسنل این بخش از گروه بازدید با چای و بیسکویت پذیرایی کردند.

بخش بعدی که در واقع در اتاق مجاور بخش فراهم‌آوری بود مربوط می‌شد به سازماندهی اسناد و مدارک. در این بخش تمام خدمات پشت پرده کتابخانه که از دید مراجعان پنهان و در عین حال بسیار حیاتی است، صورت می‌پذیرفت؛ یعنی کار فهرست‌نویسی، رده‌بندی و ورود اطلاعات. در حالی که چند تن از فهرست‌نویسان مشغول کار بودند، مسئول بخش توضیح دادند که مراجعان و پژوهشگران می‌توانند به راحتی و به صورت کاملاً رایگان از اسناد این مرکز استفاده کنند و برای این کار مجبور نیستند که به صورت حضوری مراجعه کنند. بلکه می‌توانند از طریق سایت اینترنتی عملیات جست‌وجو و دریافت اسناد مورد نیازشان را انجام دهند؛ چرا که نسخه الکترونیکی تمام اسنادی که در سیستم موجود است به سهولت و به صورت رایگان در اختیار مراجعین و محققین قرار گرفته است. این دسترسی محدودیتی ندارد و حتی پژوهشگران در خارج از کشور نیز می‌توانند از امکانات

این مرکز استفاده نمایند. ایشان افزودند که سازماندهی اسناد کاری است بسیار دشوار و تخصصی که نیازمند علم و تجربه توأمان است. در ضمن با یک نمونه از جستجوی سند، کارکرد سایت را برای گروه بازدید توضیح دادند. پس از بازدید از بخش‌های مختلف کتابخانه و مرکز اسناد از ساختمان خارج و وارد حیاط درب غربی شدیم. درب ورودی موزه مجلس در آنجا قرار داشت. پس از گذر از ورودی مخصوص موزه و تحویل موبایل، دوربین و ... به مسئول آن،

از یک معبر سرسبز به ساختمان موزه که به ساختمان مشروطه معروف است رسیدیم. این ساختمان از خیابان و میدان بهارستان کاملاً قابل مشاهده است و دو تندیس شیر برنجی با شمشیری در دست از آن محافظت می‌کردند. این عمارت با معماری غربی اسلامی ۱۴۰۰ سال قدمت دارد. طراح آن یک مهندس ایرانی به نام میرزا مهدی خان شقاقی ملقب به ممتحن الدوله - اولین مهندس معمار (آرشیست) ایران - است و کار ساخت آن ۱۰ سال به طول انجامید. این عمارت در ابتدا منزل مسکونی میرزا حسین خان سپهسالار، نخست‌وزیر عهد قاجار بوده است و پس از آن تا زمان مشروطه در تصرف دولت وقت قرار داشته و تاکنون سه بار دچار حریق شده است، اولین مرتبه سال ۱۲۸۷ یعنی در زمانی که مجلس را به توپ بستند. دومین مرتبه در سال ۱۳۱۰ و سومین مرتبه نیز آتش‌سوزی سال ۱۳۷۳ که ساختمان موزه تا پارلمان سوخت.

در بدو ورود به عمارت، مسیر به دو قسمت تقسیم می‌شد. یک راهرو که با چند پله به سمت قسمت‌های اصلی داخل ساختمان، بالا می‌رفت و راهروی دیگر به سمت زیرزمین یا حوض خانه. ما ابتدا راهروی اول را در پیش گرفتیم که چند تابلو و ویترین که اشیای موزه‌ای را نمایش می‌داد، روی دیوارهای خودنمایی می‌کرد. پس از عبور از راهروی نه‌چندان طولانی به یک تالار بزرگ با سقف بلند رسیدیم که یک کانتر بزرگ در وسط آن قرار داشت. روی دیوارها،

دورتادور و نزدیک به سقف، تصاویری از وقایع تاریخی با یک عبارت مشروحه روی بئر در اندازه‌ای که از آن فاصله قابل دیدن باشد، چاپ و نصب شده بود. این تصاویر کمک می‌کرد که بازدیدکنندگان بیشتر به حال و هوای تاریخی موزه پی ببرند و آن را عمیقاً درک کنند. در اینجا آقای خلیلی، مسئول روابط عمومی موزه، پس از خوش آمدگویی، توضیحاتی در مورد تاریخچه موزه دادند. پس از آن به تالار بزرگ دیگری وارد شدیم. در انتهای این تالار، یک پلکان از دو سو به طبقه بالا راه داشت و دو تالار دیگر در دو سمت آن قرار داشت. روی دیوارهای دورتادور تالار اصلی و نیز در وسط آن، ویتترین‌هایی وجود داشت که اشیای موزه‌ای را نمایش می‌داد. اشیای به نمایش گذاشته شده عبارت بودند از هدایا، شمشیرها، خنجرها، لباس‌ها، مدال‌ها، نشان‌ها، لوازم شخصی از قبیل عینک، قلم، قلمدان، کیف، دست‌نوشته و ... که همه آن‌ها ربطی به مشروطه، قانون‌گذاری، سیاست و یا مردان سیاست داشت. ابتدا راهنمای گروه ما را به سمت طبقه بالا راهنمایی کردند و متذکر شدند که این پلکانی است که مشاهیری چون پادشاهان، سفیران، وزیران و دولتمردان روی آن قدم گذاشته‌اند. در طبقه بالا پس از گذر از یک راهروی کوچک به مکانی رسیدیم که بارها در فیلم‌ها و سریال‌های تاریخی دیده بودیم و زمانی، مکانی مهم برای اخذ تصمیمات مهم کشوری بوده است، یعنی پارلمان. تالاری بسیار زیبا و درعین حال باشکوه. در سمت راست ۲۰۰ صندلی چوبی با روکش چرم قهوه‌ای با یک میز متحرک کوچک روبروی هرکدام برای استقرار نمایندگان مجلس و در سمت چپ سکویی که یک کانتر بزرگ چوبی روی آن قرار داشت که جایگاه رئیس مجلس و نیز منشی وی بوده است. این جایگاه به تمام تالار احاطه داشت. درست در قسمت پایین و جلوی جایگاه رئیس مجلس، میز سخنران قرار داشت و در کنار آن جایگاه تندنویس که مذاکرات را ثبت می‌کرده است. این پارلمان تا سال ۱۳۸۴ کماکان مورد استفاده مجلس و نمایندگان وقت بوده است، در همین سال با تکمیل پارلمان

جدید، مجلس شورای اسلامی به ساختمان جدید که در ضلع شمالی پارلمان قبلی قرار دارد منتقل شده است. در سمت راست تالار، بالکنی وجود دارد که سه بخش مجزا داشت، بخش میانی مخصوص پادشاه وقت و یا مهمانان خارجی و یا سایر افراد مهم و دو قسمت راست و چپ مخصوص استقرار خبرنگاران بوده است. به مدد پنجره‌های بزرگی که در قسمت شمالی و جنوبی پارلمان قرار داشت، تالار از روشنایی خوبی برخوردار بود، حتی بدون کمک نورهای مصنوعی. چند میز با منبت‌کاری‌های چشم‌نواز نیز آنجا در گوشه تالار به چشم می‌خورد.

از پنجره‌های جنوبی، مسجد سپهسالار (مسجد شهید مطهری فعلی) که یکی دیگر از آثار به‌جای مانده از میرزا مهدی خان شقاقی است، با تعدادی از گلدسته‌هایش دیده می‌شد. راهنمای موزه برایمان توضیح دادند که این مسجد جمعاً ۸ گلدسته داشته است که هر کدام از گلدسته‌ها کنار یک دروازه تهران (منظور تهران قدیم است) قرار داشتند و به این ترتیب صدای اذان در همه جای شهر شنیده می‌شده است. بدیهی است که اکنون با گسترش شهر و قد کشیدن آسمان‌خراش‌ها، این گلدسته‌ها در هیاهوی شهر گم شده‌اند. متأسفانه - یا خوشبختانه - بردن دوربین و یا تلفن همراه به داخل موزه ممنوع بود و این تمهیدات برای محافظت بیشتر از اشیایی است که هویت و پیشینه ملی را رقم می‌زنند؛ چراکه نور فلاش، می‌تواند به اشیای موزه‌ای بالأخص تابلوهای نقاشی آسیب برساند.

سپس به تالار اصلی بازگشتیم. زیر پلکان بزرگ، چند پله پایین می‌رفت که به یک دالان نسبتاً کوچک منتهی می‌شد. اینجا شبیه به نگارخانه عکس بود. قاب عکس‌ها بزرگ و هم-اندازه بودند. تصاویر، هر کدام یک واقعه تاریخی را نشان می‌داد. ذیل هر کدام عبارتی توضیحی آمده بود. البته این تصاویر اصل نبودند، بلکه یک کپی بزرگ شده از اصل سند به شمار می‌رفتند.

تالاری که در سمت چپ تالار اصلی قرار داشت مخصوص

تابلوهای نقاشی بود. آثار نقاشی موجود در این تالار مربوط به استاد کمال الملک و سه تن از شاگردان ایشان بود که چشم هر بیننده‌ای را خیره می‌کرد. یک نقاشی بسیار بزرگ در وسط یکی از دیوارها خودنمایی می‌کرد. تصویری از سردار اسعد بختیاری که عصا در دست روی یک صندلی نشسته است و به مخاطب می‌نگرد. نکته اعجاز این نقاشی در این بود که از هر سمتی که آن را تماشا می‌کردیم، گویی تصویر درون قاب به ما می‌نگریست، چه از سمت راست و چه از سمت چپ. تمامی آثار فوق‌العاده هنرمندانه و زنده بودند. به‌غیر از تابلوهای نقاشی اشیای دیگری از قبیل قلمدان و یا آتاری از خوشنویسی با ناخن هم در این تالار به چشم می‌خورد. تمام پنجره‌های این تالار با پوششی ضخیم پوشانده شده بود، چراکه نور خورشید برای تابلوهای نقاشی بسیار مخرب و زیان‌آور است.

بعد از آن از تالار هدایا بازدید کردیم. در این تالار، تماماً هدایایی قرار داشت که حکام و یا دولتمردان دیگر کشورها در ادوار مختلف به سیاستمداران و پادشاهان ایرانی اهدا کرده بودند.

برای بازدید از حوض‌خانه می‌بایست دومرتبه به سمت درب ورودی بازمی‌گشتیم، همان‌جایی که قبلاً گفته شد که راهروها به دو قسمت تقسیم می‌شد و راهروی دوم به زیرزمین یا اصطلاحاً «حوض‌خانه» منتهی می‌شد. در این قسمت که حکم سرداب را داشت، هوا کمی خنک‌تر بود و هیچ پنجره‌ای وجود نداشت. گویا قبلاً حوضچه‌هایی در وسط وجود داشته است، ولی اکنون آن‌ها برچیده شده بودند. هنوز هوایش بوی نا می‌داد و آثار نم روی دیوارهای آجری‌اش مشخص بود. آنچه اینجا قرار داشت با تمام اشیای موزه‌ای دیگری که قبلاً در طبقه بالا دیده بودیم، متفاوت بود. اینجا پر بود از مجسمه‌های مومی در اندازه‌های واقعی یک انسان، مجسمه‌هایی به‌غایت طبیعی شبیه به افراد مهم و معروف سیاسی، از قبیل امام خمینی (ره)، آیت‌الله کاشانی، دکتر مصدق، رضاشاه، میرزا کوچک خان جنگلی، تیمورتاش و...

فضای حوض‌خانه تقریباً تاریک و نورپردازی به‌گونه‌ای بود که مجسمه‌های مومی بهتر دیده شوند. این مجسمه‌ها به حدی طبیعی و واقعی جلوه می‌کردند که تصور می‌شد هر آن ممکن است از جایشان بلند شوند و به سمتت بیایند. فضای تاریک و نور که انعکاس صداها را چند برابر می‌کرد در کنار مجسمه‌هایی واقعی که به مراجعین می‌نگریستند، فضای مرموزی ایجاد می‌کرد که برای برانگیختن تخیل نویسندگان داستان‌های ترسناک فوق‌العاده مناسب بود. چیدمان این مجسمه‌ها و موقعیت‌هایی که در آن‌ها قرار گرفته بودند، از قبیل داخل زندان، پشت میز تحریر، در حال نگارش نامه و... آن‌ها واقعی‌تر می‌نمایند و این نشان از هنرمندی خالق آن‌ها داشت. این مجسمه‌های مومی هنر دست‌ان هنرمند بزرگ حمید کنگرانی است که با هنرش شخصیت‌های برجسته و ماندگار تاریخی را به سایر نسل‌ها می‌شناساند. در ضمن یک دستگاه توپ عتیقه هم در آنجا به چشم می‌خورد. وسعت عمارت مشروطه بیش از آن چیزی است که ذکر شد، ولی بخشی که به موزه اختصاص پیدا کرده و بازدیدکنندگان مجاز به تردد در آن بودند، در همین حد بود.

پس از اتمام بازدید از موزه و تحویل گرفتن وسایلمان از حراست موزه، بازدید ما از مجموعه کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی به پایان رسید. بازدیدی بس شگرف و لذت‌بخش که برای تک‌تک اعضای گروه خاطره‌ای خوش و ماندگار رقم زد. در پایان، از راهنمایی و همراهی بی‌دریغ جناب آقای دکتر آزاده سپاسگزارم. ایشان با سعه‌صدر فرصت بازدید از این مجموعه نفیس را برابمان فراهم کردند. به تمام عزیزان هم‌وطن، علی‌الخصوص دانشجویان رشته مطالعات آرشیوی، علم اطلاعات و تاریخ پیشنهاد می‌کنم که حتماً از این مجموعه بازدید نمایند. لازم به ذکر است که بازدید و استفاده از این مجموعه برای عموم رایگان است. پس اگر می‌خواهید در تاریخ ایران‌زمین گشت‌وگذار یا دل‌نشین داشته باشید، سری به موزه، کتابخانه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی بزنید.

دغدغه من؛ سهولت در دسترسی به اسناد

هم‌صحبتی دلنشین با جناب آقای دکتر ططری

• مصاحبه کننده: فرزانه بهارلو

هنگامی که شما وارد آرشیو مجلس شدید، چه وضعیتی داشت؟

زمانی که وارد آرشیو مجلس شدم مرکزی تازه تاسیس بود و البته با پنج نفر پرسنل علاقمند و متخصص که عمدتاً مشغول فهرست نویسی اسناد بودند. چهار واحد فعال داشت از جمله، واحد گزارش های دولتی، واحد شنیداری و دیداری، واحد اسناد سازمان ملل، واحد اسناد ملی و خدمات.

از سال ۱۳۸۷ که من به طور رسمی مسئولیت مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی را عهده دار شدم از آن تاریخ تا به امروز من با کمک همکارانم و همچنین تعداد دیگری از همکارانی که در طی یک دهه گذشته به ما ملحق شدند توانستیم منشاءاتحولات عمده‌ای در آرشیو مجلس باشیم از به طوری که اکنون این مرکز دوازده واحد فعال دارد، مجله تخصصی داد با درجه علمی ترویجی، ۱۵۵ اثر مستقل در حوزه‌های مختلف منتشر نموده است، در حوزه‌های خرید اسناد فعال گردید و تاکنون همایش ها، نشست ها و کارگاه‌های آموزشی در سطح ملی و بین‌المللی منتشر

دکتر علی ططری متولد اول اردیبهشت ۱۳۵۷ کرمانشاه است. وی از سال ۱۳۸۷ مدیریت مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی را عهده دار است. افتخار آشنایی با ایشان را از سال ۱۳۹۵ در کلاس "سیر تحولات تشکیلات اداری در ایران" پیدا کردم. از آنجاییکه این شماره به بررسی مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی پرداخته است، به هم صحبتی با ایشان پرداخته شد.

کارگاههای آموزشی در سطح ملی و بین‌المللی منتشر نموده‌است که این تازه بخشی از کارنامه یک دهه ماست و بنا داریم طی یکی دو سال آینده فعالیت های خود را در سطح وسیعی تری تعریف کنیم.

وضعیت خدمات رسانی ارشیو مجلس به انواع مخاطبان رو چگونه ارزیابی می کنید؟

شایسته است که از مخاطبان پرسید.

به نظر شما حبس اسناد اقدام درستی است؟

پاسخ این سوال روشن است، خیر

لطفا از چالش‌ها و دغدغه‌هایتان در آرشیو مجلس بگویید.

پاسخ سوال حضرت‌عالی را در چند بخش می توانم ارائه دهم؛ من به عنوان کسی که در حدود هفده سال، به طور مستمر در آرشیو مجلس کار علمی و اجرایی کردم شاید بزرگ‌ترین دغدغه ام حفظ و تعالی این مجموعه و تحویل مناسب و سالم آن به نسل های آینده کشورم است. از زاویه‌ای دیگر به عنوان یک آرشیویست، سهولت دادن دسترسی به اسناد و بدون محدودیت به محققان است محققانی که از اقصی نقاط دنیا نیاز به این اطلاعات داشته باشند و در این راستا دیجیتالی کردن کلیه اسناد آرشیو مجلس آرزوی دیرین من است که البته تا حد قابل قبولی تحقق یافته است و شاید روزی برسد تا اسناد آرشیو مجلس را در فضای وب برای پژوهشگران به اشتراک بگذاریم.

دانشجویان مطالعات آرشیوی در حل چالش‌های موجود

چه کمکی می‌توانند کنند؟

واقعیت این است باید قبل از هر اقدامی برای گرفتن کمک از آنها چند عامل را باید مدنظر داشت که خلاصه این عوامل اینهاست

۱. علاقه و انگیزه

۲. استعداد و قابلیت کاری

۳. تخصص و سواد علمی لازم که در توضیح می توان گفت باید ببینیم این فرد با این مدرک تا ه حد می تواند نیازهای علمی و اجرایی یه آرشیو را برطرف کند و عامل پویایی و تحرک گردد.

و در مراحل بعد کیفیت آموزشی نیز مهم است که بر قابلیت های یک دانشجو می افزاید صرف مدرک کافی نیست ممکن هر دانشجویی یا فارغ التحصیلی هر مدرکی داشته باشد در هر مقطعی که این کافی نیست.

شخص من بیش‌تر از مدرک بر قابلیت های یک فرد تکیه دارم.

اما از اولویت های نخست برای من دانشجویان و فارغ التحصیلان آرشیو است اما با توجه به مراتب بالا که ذکرشان رفت.

برای نشریه آرشیو چه پیشنهاداتی دارید؟

از بچه‌هایی که با عشق و علاقه نسبت به انتشار این نشریه وزین اهتمام می‌ورزند تشکر می‌کنم، خصوصاً مدیر مسئول نشریه. خانم بهارلو و آرزوی سلامتی و موفقیت برایشان دارم.

از وقتی که احتیاج دادید سپاسگزارم.

معرفی سایت

کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی

• راضیه فرشید

• کارشناسی ارشد مطالعات آرشیوی دانشگاه تهران

• Razieh.farshid@gmail.com

مرمت ، فراهم آوری، سازماندهی، فناوری اطلاعات، منابع، روابط عمومی و امور بین الملل، فرصتهای شغلی "

خواندنی ها: " مقالات، مصاحبه، معرفی کتاب، کتابداری و اطلاع رسانی، ایران شناسی و اسلام شناسی، نسخ خطی و نسخه شناسی، سند پژوهی، رویدادها، آموزه ها و آویزه ها، کتابخانه های ایران و جهان، مطبوعات ایران و جهان، فرصت های آموزشی و شغلی و رویدادهای برجسته "

انتشارات: " فروش کتاب، فروش لوح فشرده ، فروش منابع دیجیتال، درخواست اسکن از منابع کتابخانه، فهرست انتشارات کتابخانه "

راهنما: " نقشه سایت، قوانین و مقررات، سوالات متداول، اهدا به کتابخانه، تعرفه ها "

تماس با ما " ورود به سامانه پست الکترونیکی، اطلاعات تماس، اطلاعات عمومی، نظرسنجی، پرسش از کتابدار "

آدرس سایت کتابخانه، موزه و مرکز اسناد مجلس شورای اسلامی www.ical.ir می باشد. در قسمت بالای سایت ۷ زبانه وجود دارد که این زبانه ها: صفحه اصلی، درباره ما، اخبار کتابخانه، خواندنی ها، انتشارات، راهنما، تماس با ما، می باشند. هر یک از این زبانه ها نیز خود شامل گزینه هایی هستند که به تفصیل به آنها پرداخته شده است. در کنار این زبانه ها سه گزینه خبر خوان، گفتگو با کتابدار، و جستجو نیز وجود دارد.

زبانه درباره ما: "یادداشت رئیس کتابخانه، تاریخچه کتابخانه، ساختار کتابخانه، معرفی عمومی ، خدمات کتابخانه، آمار منابع، اهدا کنندگان، مسئولیت اجتماعی و ماموریت و چشم اندازها."

اخبار کتابخانه: " ریاست، اطلاعیه ها، پژوهش و انتشارات، ایرانشناسی، نسخ خطی و کتب کمیاب، نشریات ادواری، رسانه های هنری، اسناد ملی و بین المللی، آسیب شناسی و

در قسمت میانی سایت نیز ۴ زبانه تعبیه شده است که این زبانه ها شامل موزه ، اسناد، مشروح مذاکرات و جستجو در منابع کتابخانه می باشد.

موزه

در قسمت موزه ۴ زبانه "موزه مجلس، مجموعه ها، گالری و بازدید، درباره ما" وجود دارد که در هر زبانه اطلاعات کامل در خصوص جزییات آن آمده است.

موزه مجلس: رویدادها، نمایشگاه ها، بنای تاریخی مجلس، درباره موزه

مجموعه ها: آثار و یادمان های تاریخی، هنر اسلامی، نقاشی ها، پرتره شخصیت ها، هدایای ملل، رویدادها و تحولات تاریخی، تاریخ کتابت و چاپ

گالری ها و بازدید: گالری ها، راهنمای بازدید، بازدید مجازی درباره ما: بخش آموزش و پرورش، بخش مستند نگاری و آرشیو، بخش نگاهداشت و مرمت، بخش عکاسی، اتاق کنترل و امور فنی

اسناد

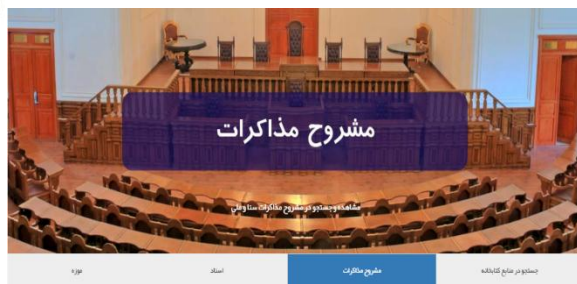
در قسمت اسناد در قسمت بالا ۴ زبانه وجود دارد که شامل بخش ها، معاونت قوانین، معاونت نظارت، درگاه ارتباط مردمی می باشد. که هر یک به تفصیل توضیح داده شده است. که هر یک شامل قسمت های زیر می باشند.

در قسمت بخش ها: گالری تصاویر، اخبار، گروه های دوستی پارلمانی، آشنایی با مجلس ، نمایندگان، کمیسیون ها، فراکسیون ها، قوانین، قانون گذاری، نظارت، پیوندها

درگاه ارتباط مردمی: ورود به سامانه پست الکترونیکی، درگاه ارتباط مردمی

در قسمت میانی در خصوص نمایندگان ، گروه های دوستی پارلمانی ، فراکسیون ها، کمیسیون های دوره های مختلف اطلاعاتی وجود دارد.

مشروح مذاکرات

این قسمت شامل مشروح مذاکرات و جستجوی پیشرفته می باشد.

جستجو در منابع کتابخانه

در قسمت جستجو در منابع کتابخانه با توجه به نوع اسناد می توان آنها را جستجو کرد.

در قسمت پایین سایت انتشارات، پژوهش، مشار و همایش ها و همچنین گالری کتابخانه، اسناد تاریخی و گالری موزه نیز قرار داده شده است.

در قسمت پایانی سایت اطلاعاتی در خصوص اطلاعات تماس، لینک های موضوعی و ساعت کار کتابخانه توضیحاتی آورده شده است.

معرفی وبسایت آرشیو پارلمان انگلستان

- ترجمه سارا سلطانی
- دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)
- sarasoltany72@gmail.com

بازدید و خدمات

در این قسمت به نحوه ارائه خدمات پرسش و پاسخ به کاربران، قوانین بازدید و دسترسی به بخش‌های مختلف آرشیو، خدمات عکس برداری و تهیه کپی از اسناد و همچنین نحوه دستیابی به اطلاعات چندرسانه‌ای آرشیو پارلمان انگلستان پرداخته شده است.

جستجو

درباره منابعی که به صورت آنلاین در اختیار پژوهشگران آرشیو پارلمان قرار می‌گیرد، توضیحاتی می‌دهد.

کاوش

بخش حاضر به اینکه چه چیزهایی در آرشیو این پارلمان موجود است، منابع، گالری عکس و ... می‌پردازد.

ابتدای وبسایت آرشیو پارلمان انگلستان با معرفی کوتاهی از آرشیو پارلمان آغاز می‌گردد.

آخرین اخبار آرشیو پارلمان

از جمله بخش‌های این وبسایت می‌توان به آخرین اخبار آرشیو پارلمان اشاره کرد که در آن بیشتر به مطالبی چون انتشارات جدید پارلمان، اسناد جدید همراه با امکان مشاهده آنلاین آن‌ها و مشخصاتشان، اطلاع‌رسانی درباره مطالب جدید آرشیو پارلمان در شبکه‌های اجتماعی و همچنین برنامه‌های این آرشیو پرداخته شده است.

پاسخ به سؤالات رایج

در این بخش برخی سؤالات رایج که قبلاً توسط کاربران پرسیده شده به همراه پاسخ‌ها بر روی وبسایت قرار گرفته است.

درباره آرشیو پارلمان

اطلاعاتی درباره گروه‌ها و خدمات مختلف آرشیو پارلمانی انگلستان مانند وضعیت حفاظت و دسترسی، خدمات برون آرشیوی و خدمات عمومی، تور مجازی، فرصت‌های شغلی آرشیو پارلمان ارائه می‌دهد.

اطلاعات مرتبط

شامل لینک‌های کمکی برای دستیابی به اطلاعات برای آغاز کارهای پژوهشی، پژوهش درباره تاریخ خانوادگی در آرشیو پارلمانی و ارائه مطالعات موردی‌ای که در این حوزه کارشده، اطلاعاتی درباره بخش‌های مختلف پارلمان انگلستان و اسناد هر یک از این بخش‌ها، نحوه بازدید و راه‌های ارتباطی آرشیو پارلمان انگلستان و... است

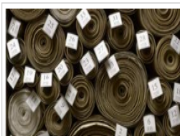

صفحات اجتماعی

صفحات اجتماعی توئیتر و فیس‌بوک به‌عنوان دیگر راه‌های ارتباطی این آرشیو با کاربران‌ش قرار داده شده است.

Parliamentary Archives

The Parliamentary Archives provides access to the archives of the House of Lords, the House of Commons and to other records relating to Parliament. We also provide a records management service for both Houses of Parliament.

The Parliamentary Archives is open Mondays to Fridays from 10.00am to 4.00pm (apart from public holidays). Please see [Planning your visit](#) for further information.

Latest Archives News

Read the latest Parliamentary Archives news: Tower Works mean pre-ordering is Essential! New blogs on the Tipping Act and on Digitising Glass Negatives

Parliamentary Archives - FAQs

Save yourself time, and browse through the answers to queries the public ask us most often.

- Services FAQs
- Records FAQs
- FAQs about people

About us

Follow the Parliamentary Archives on Twitter

UKParlArchives Parliament Archives
August 1940: Leon #Trebley is murdered by use of an ice-pick. From our collections a transcript from 'The... <https://t.co/gRw8AluJy>
1 day ago

UKParlArchives Parliament Archives
RT @HistParl: & again on 17 Sept: <https://t.co/5Dqv6VUjx> Speakers including @NaDyynRia & @Beeb@ctory20 - hope you can join us! <https://t.co/5Dqv6VUjx>
1 day ago

UKParlArchives Parliament Archives
RT @HistParl: We're hosting an event w/ @UKParlArchives: 'Parliament&the First World War: Explored. Two chances to catch it: 5 Sept. <https://t.co/5Dqv6VUjx>
1 day ago

[View all tweets >](#)

Related information

Begin your research right now!
Search our online resources

Find out about the different teams and services in the Parliamentary Archives

- Preservation and Access
- Public Services and Outreach
- Information Records Management Service (IRMS)
- Archives Accommodation Q&As
- Virtual Tour of the Victoria Tower
- Publications from the Parliamentary Archives
- Job Opportunities in the Parliamentary Archives
- Contact us
- Inside the Act Room (Blog)

- NEW! Parliamentary Archives blog
- NEW! Prototype map search
- Parliamentary Archives Catalogue
- Private Bill Witness database
- Parliament's Web Archive

Enquiries

Please see:

- Frequently Asked Questions
- Planning Your Visit
- Information for the Media
- Contacting Us

Victoria Tower virtual tour

The Victoria Tower was completed in 1860 and designed to house Parliament's historic records. Explore the Tower n

- Visit Victoria Tower virtual tour

Living Heritage

Explore the history, building and collections of Parliament and the impact of Parliament on everyday lives over the centuries

- Living Heritage

Visiting and Services

- Archive Enquiry Services
- Planning Your Visit to the Parliamentary Archives
- Citation, Copyright and Use of the Parliamentary Archives
- Archive Copying and Imaging Services
- Information about the Parliamentary Archives for the Media

منابع

<http://www.parliament.uk/business/publications/parliamentary-archives/>

یک آرشیویست باید بداند:

چاپ سنگی چیست؟

- فریده سلطانی گردفرامری
- دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)
- Fsolgt@gmail.Com

تهیه و شناخت کتاب، روزنامه و مجلاتی که با این روش منتشر شده‌اند یکی از مهارت‌هایی است که یک آرشیویست برای شناخت و سازماندهی چنین منابعی کسب می‌نماید.

اختراع چاپ، کم‌وبیش به مفهومی که اکنون می‌شناسیم، ظاهراً در چین صورت گرفته است. در ۱۷۵ میلادی، شاعر چینی تسای یونگ پیشنهاد کرد که شش اثر کلاسیک کنفوسیوس برای محافظت آن‌ها از گزند روزگار، روی لوح‌های سنگی حکاکی شوند. از این کتیبه‌ها به‌وسیله کاغذ و مرکب (هر دو از اختراع چینیان) نسخه‌های چاپی تهیه می‌کردند بعداً این روش لیتوگرافی یا سنگ‌نگاری یا چاپ سنگی وسیله‌ای شد برای چاپ مواد خواندنی نوعی چاپ مسطح و مبنای اختراع چاپ افست^۲ است (ادیب سلطانی، ۱۳۷۴).

در ایران، دوران قبل از اسلام (ایران باستان) مهرهای اسامی و اشخاصی که منقش و حک شده، با کلمات و تصاویر بوده که هم‌اکنون در موزه ایران باستان از آن‌ها موجود است.

ابن ندیم نقل کرده است که اولین کسی که خط نوشت آدم بود که بر نخل نوشت و پس از آن آدم‌های بعد پس از برهه زمانی بر مس و سنگ نوشتند و این پیش از طوفان نوح بوده است. از دیرزمان انسان بر سنگ، لوحه‌های گلی، چوب و فلزات می‌نوشته است (فضالی، ۱۳۹۰).

یکی از انواع چاپ، چاپ سنگی است که طی دورانی در دنیا رواج یافته است. روایات مختلفی برای منشأ چاپ سنگی عنوان شده است. مراکز و مکان‌هایی که چنین آثاری را در کتابخانه‌ها، منازل و مراکز تحقیقاتی می‌توان یافت. چگونگی

^۲-چاپ افست، انتقال تصاویر نقش‌ها از لوحه فلزی به استوانه لاستیکی و کاغذ تصویر را از استوانه لاستیکی می‌گیرد.

تکنیک ساخت مهرها بر روی سنگ‌های قیمتی از قبیل عقیق، زمرد، یاقوت حک می‌شده و با هنری که در آن به کار می‌برده‌اند. سر فرمان‌ها را توسط این مهرها به صورت غلتک بر روی موم مذاب ثبت می‌کردند.

اولین دستگاه چاپ سنگی در ایران (لیتوگرافی) در شهر تبریز دایر شد. سپس در تهران، اصفهان، ارومیه، شیراز و دیگر شهرها، مورد استفاده قرار گرفت. اولین قران مجید در سال ۱۲۵۰ قمری چاپ گردید. مرغوب‌ترین کتب چاپ سنگی کتاب لیلی و مجنون در ۱۲۹۵ قمری در تبریز و گلستان سعدی در ۱۲۶۸ قمری در تهران منتشر شد (قاسمی افشار، ۱۳۸۱).

روزنامه‌های ماهانه شرف در سال‌های ۱۳۰۰-۱۳۰۹ هجری / قمری به خط محمدرضا کلهر و با نقاشی‌های سیاه‌قلم از ابوتراب غفاری و میرزا موسی منتشر می‌شد؛ و روزنامه ماهانه شرافت در سال‌های ۱۳۲۱-۱۳۱۴ هجری / قمری با نقاشی‌های سیاه‌قلم از مهدی مصورالملک با روش چاپ سنگی منتشر شده است (عطایی فرد، ۱۳۸۱).

تکنیک چاپ سنگی، جایی که نباید چاپ شود آب و رطوبت را جذب کرده ولی مرکب را دفع می‌کند و جایی که باید چاپ شود برعکس، مرکب را می‌پذیرد و آب را دفع می‌کند و بدین ترتیب در این روش روی سطح سنگی که از قبل طرح روی آن کشیده و با آب مرطوب شده مرکب چرب به وسیله یک نورد مالیده شده که تنها به قسمت تصویر می‌چسبد، سپس کاغذ روی سنگ گذاشته می‌شود و با یک فشار عمل چاپ صورت می‌گیرد.

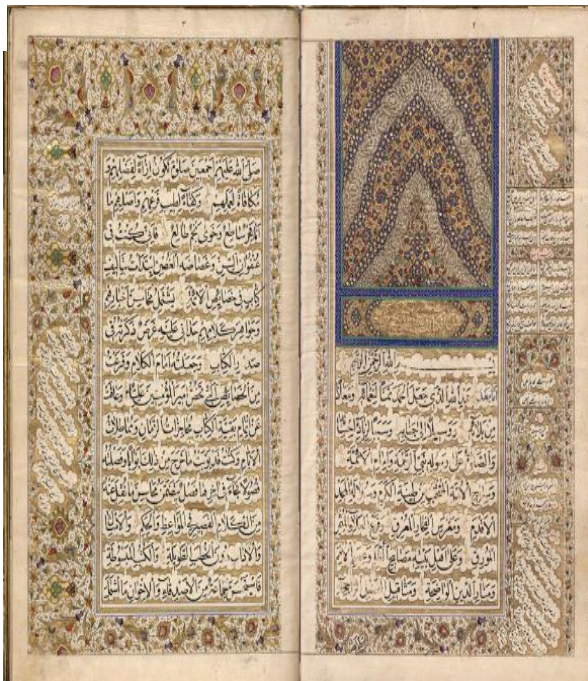
به علت محدودیت‌هایی که استفاده از سنگ داشت از قبیل سنگین بودن، حجیم بودن و یا نگرانی از شکستن سبب شد تا روی فلزات مختلف مطالعاتی انجام شود و منجر به چاپ افست شد (خیان، ۱۳۸۹). در این تکنیک از دو ویژگی جذب آب و مرکب دوستی استفاده می‌شده است. از دیگر ویژگی‌های چاپ سنگی برای چاپ حدود ۷۵۰ نسخه

عملکرد مطلوب داشت و پس از آن نقش روی سنگ قابل چاپ نبود.

کتاب‌های چاپ سنگی دارای تزیینات، نقش و نگار بوده است که با ظرافت و دقت به صورت برعکس، نوشته و تصاویر را بر سنگ می‌کشیدند و بر روی کاغذ، چاپ می‌کردند. به همین دلیل این کتاب‌ها دارای اهمیت خاصی بوده از لحاظ خطاطی و طراحی و معمولاً در کتابخانه‌ها به صورت مجزا نگهداری می‌شوند؛ و چون مطابق با کتاب اصل چاپ شده است با کتاب خطی برابری می‌کند.

به دنبال این نوآوری زنه فلدر ۳ در فرانسه، هنرمندان به شیوه چاپ سنگ‌نگاری هنری روی آوردند. سنگ‌نگاری هنری می‌تواند تک‌رنگ و یا چندرنگ باشد، البته برای چاپ رنگی به بیش از یک سنگ نیاز است. او نمایشنامه‌هایش را به دلیل ارزان تر بودن با این روشی که ابداع کرده بود، منتشر کرد (عطایی فرد، ۱۳۸۱).

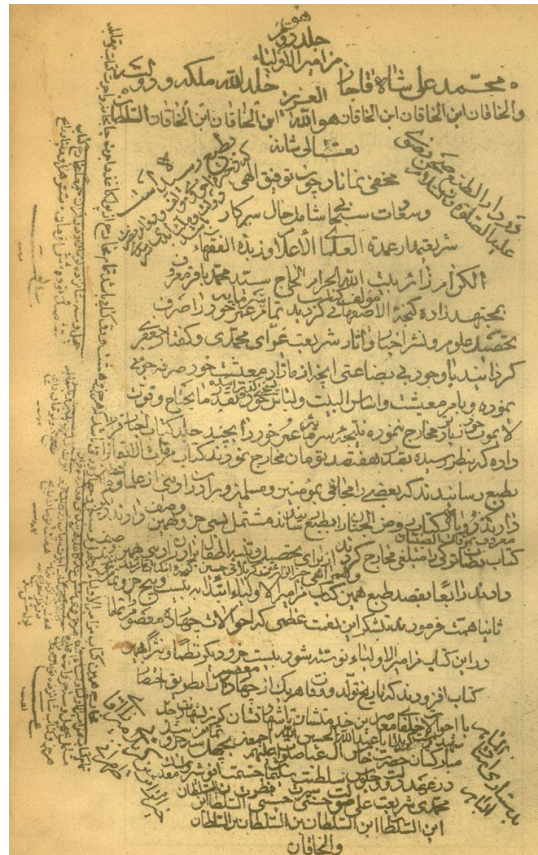
برای کسب اطلاعات بیشتر به مقالاتی که در سال چهاردهم مجله کتاب ماه از سری کلیات اطلاعات و ارتباطات و دانش شناسی که در سال ۱۳۸۹، منتشر شده است. مراجعه نمایید.

منابع

- ۱- فضائی، حبیب‌الله. (۱۳۹۰). اطلس خط: تحقیق در خطوط اسلامی. تهران: سروش (انتشارات صداوسیما جمهوری اسلامی ایران). ص: ۲۳۸
- ۲- ادیب سلطانی، میر شمس‌الدین. (۱۳۷۴). راهنمای آماده ساختن کتاب: برای مؤلفان، مترجمان، ویراستاران، کتابداران، ناشران، چاپخانه‌ها و دوستداران کتاب. تهران: شرکت انتشارات علمی و فرهنگی. صص: ۴۴-۴۵
- ۳- قاسمی افشار، محمدحسین. (۱۳۸۱). چاپ دستی. تهران: موسسه فرهنگی هنری شقایق روستا. صص: ۵-۷ و ۹-۱۰
- ۴- خیاب، اسدالله. (۱۳۸۹). تکنولوژی چاپ. آمل: واروش. صص: ۹۱-۹۲
- ۵- عطایی فرد، محمد. (۱۳۸۱). کارگاه لیتوگرافی. تهران: موسسه فرهنگی هنری شقایق روستا. ص. ۷۲۴

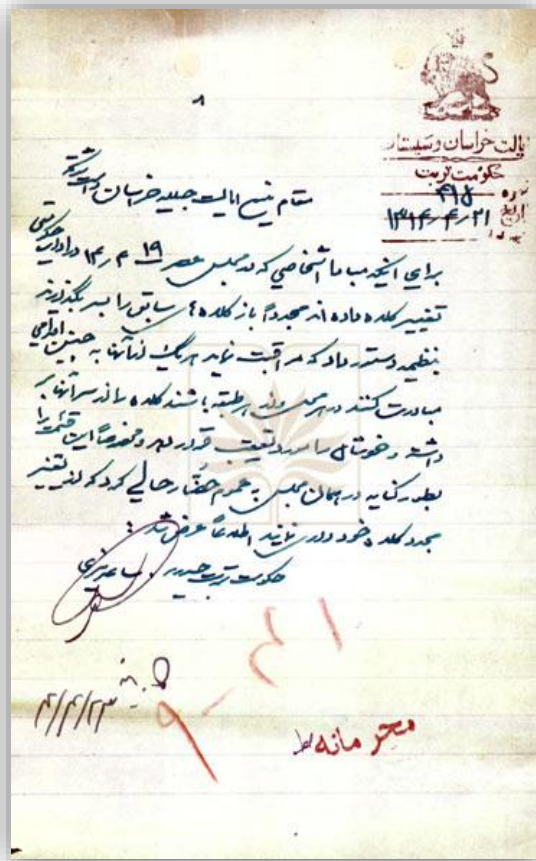
به روایت اسناد

- مرضیه انیسی
- دانشجوی ورودی ۹۵ مطالعات آرشیوی دانشگاه الزهراء(س)
- marziehanisi72@gmail.com

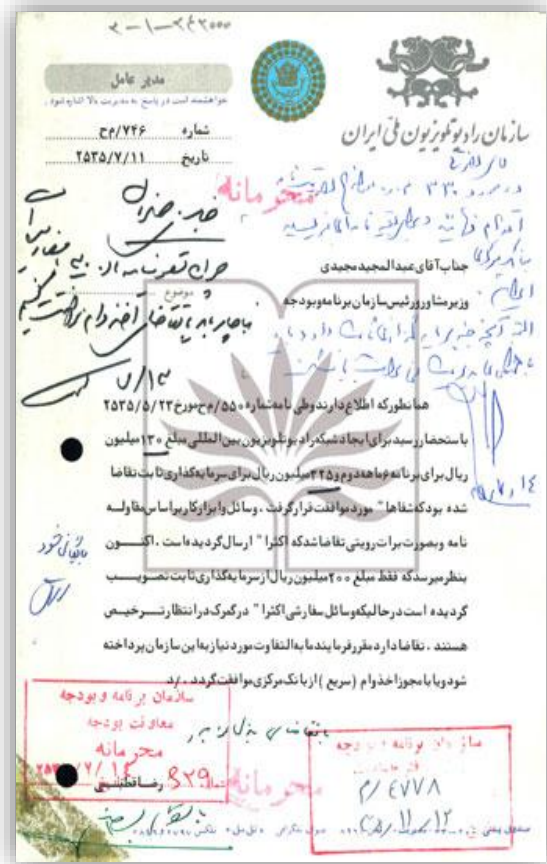

تاریخ سند: ۲۵۳۵/۰۷/۱۱ شاهنشاهی [۱۳۵۵/۰۷/۱۱ ش.]

به مناسبت ۲ تیر « سالروز تصویب قانون رادیو تلویزیون ملی ایران » در سال ۱۳۵۰ ش.

عنوان: دستور حکومت تربت حیدریه به نظمیة برای مراقبت کامل از تغییر کلاه و تعقیب متخلفان افس از واقعه قیام

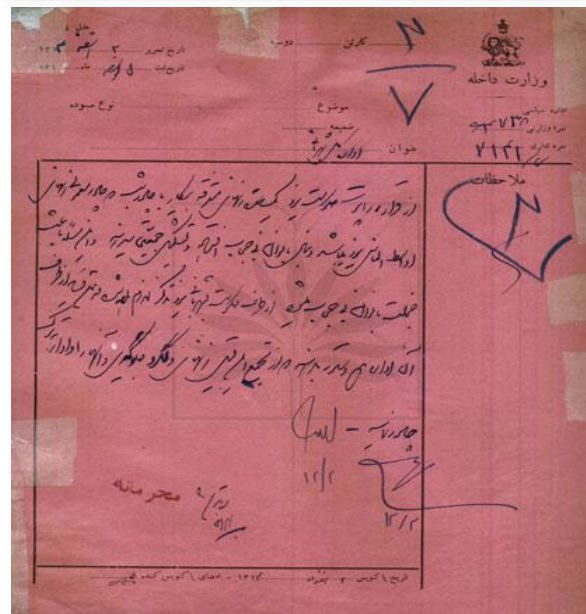
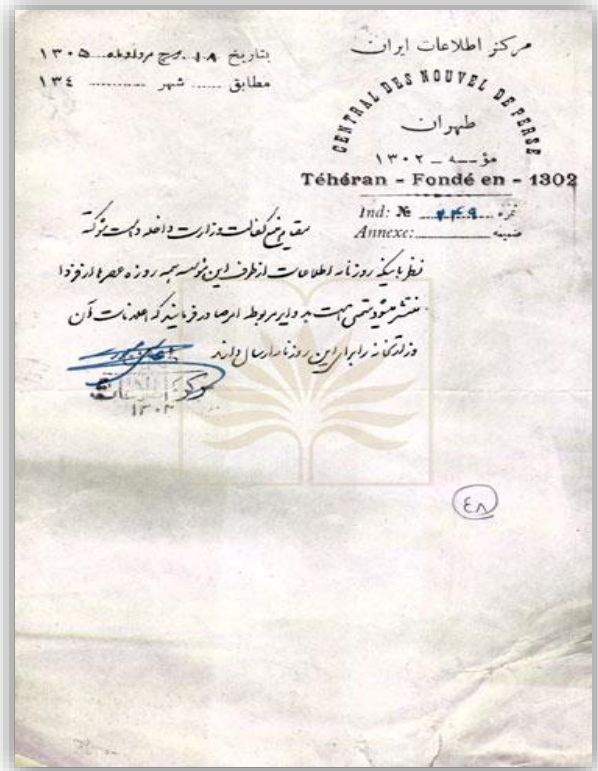
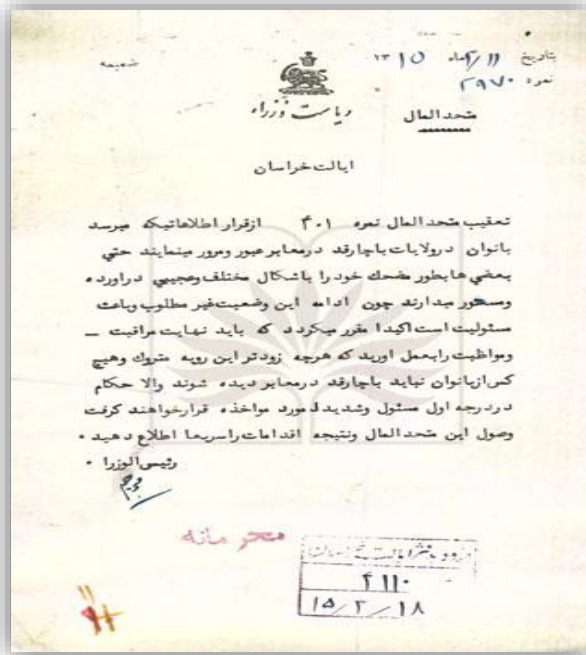

عنوان: ایجاد شبکه رادیو تلویزیون بین‌المللی

شرح سند: درخواست از وزیر مشاور و رئیس سازمان برنامه بودجه، در مورد پرداخت ما به تفاوت بودجه یا مجوز اخذ وام فوری از بانک مرکزی، برای ایجاد شبکه رادیو تلویزیون بین‌المللی؛

به مناسبت ۲۱ تیر ۱۳۱۴ ش. سالروز قیام مسجد

گوهرشاد

عنوان: گزارش محرمانه اداره کل شهربانی یزد در مورد اقدام

زنان باحجاب علیه زنان بی حجاب

تاریخ سند: ۱۳۱۴/۱۲/۰۲

به مناسبت ۲۱ تیر «روز حجاب و عفاف»

منبع:

<http://www.nlai.ir>

عنوان: اعلام انتشار روزنامه اطلاعات (نوبت عصر)

شرح سند: اعلام انتشار روزنامه اطلاعات (نوبت عصر)،

توسط عباس مسعودی، مؤسس و مدیر روزنامه اطلاعات و

درخواست ارسال اعلانات وزارت داخله برای روزنامه

تاریخ سند: ۱۳۰۵/۰۵/۱۸ ش.

به مناسبت ۱۴ تیر «روز قلم»

عنوان: بخشنامه در خصوص جلوگیری از عبور بانوان

محجبه از معابر

تاریخ: ۱۳۱۵/۰۳/۱۱ ش.

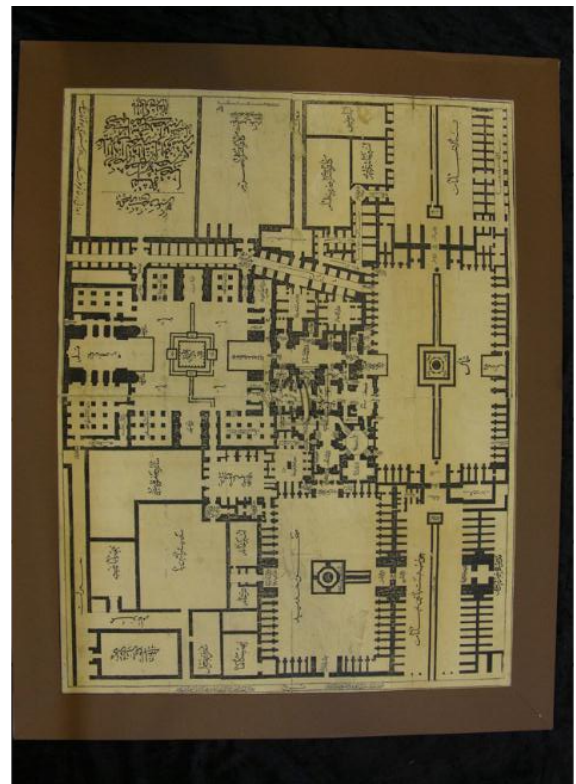
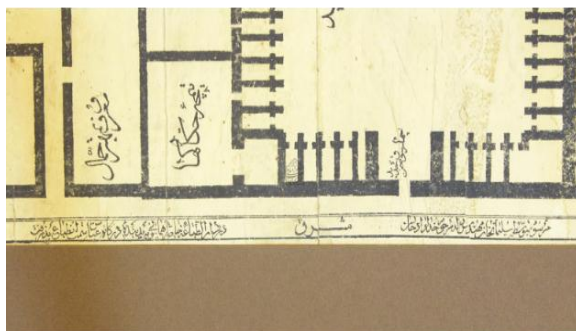
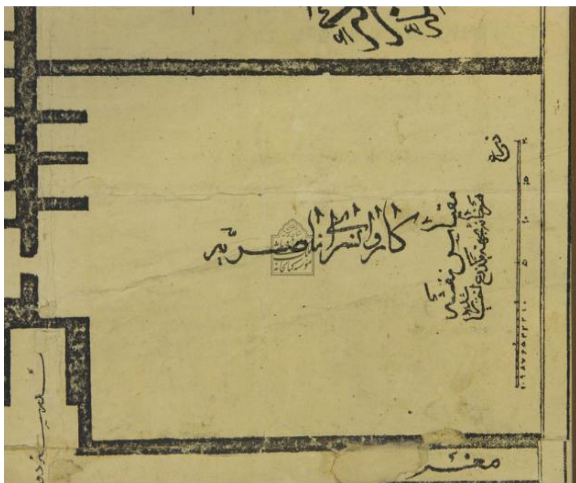
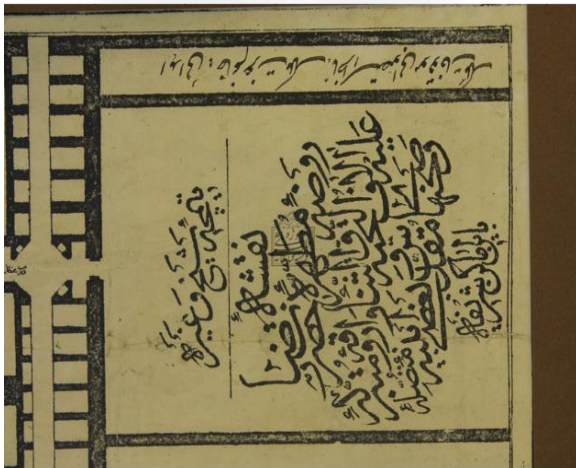
به مناسبت ۲۱ تیر «روز حجاب و عفاف»

به بهانه میلاد از به دستمان رسید؛

پلان مجموعه حرم امام رضا(ع) و اماکن متصل

پلان مجموعه حرم مطهر امام رضا (ع) و اماکن متصل به آن ترسیم شده توسط سلیمان خان به زبان فارسی دارای کاغذ کرم رنگ و پاسپار تو قهوه‌ای
شماره اموال: ۱۳۹۳.۱۷.۰۰۰۱۱
پدیدآورندگان: سلیمان خان مهندس (ترسیم کننده)
موضوع اثر: مذهبی تاریخی
رنگ: کرم
ابعاد: طول (۵۵ سانتیمتر و ۵ میلی متر) عرض (۴۴ سانتیمتر)
اهداکننده: عزت بانو ملک
برچسب ها: [موقوفات ملک](#)، [کاغذ](#)

فراخوان همکاری با فصلنامه علمی- دانشجویی آرشیو دانشگاه الزهراء

فصلنامه علمی دانشجویی آرشیو، از کلیه دانشجویان، فارغ التحصیلان و حرفه‌مندان که تمایل دارند مطالب خود را برای این نشریه ارسال کنند، درخواست می‌کند تا آثار خود را به همراه مشخصات (نام، نام خانوادگی، مقطع، دانشگاه و ایمیل) در موضوعات حوزه آرشیو در قالب‌های ذیل ارسال نمایند.

- مقاله
- گزارش
- معرفی سازمان
- معرفی وبسایت
- معرفی پایان نامه
- معرفی چهره های سرشناس
- آشنایی با اصطلاحات
- اخبار و رویدادها
- عکس های مرتبط
- یادداشت انتقادی
- خاطره های جالب کارورزی، شغلی و.....

مسیرهای ارتباطی با فصلنامه:

Archive.alzahra@gmail.com

@Faribaharluo

journalofarchive

